

Handschriftliche Studien

zu

Galen [Bd. 1]

von

G. Helmreich
Gymnasialrektor.

PROGRAMM

des

K. humanistischen Gymnasiums

in

Ansbach

für das Schuljahr 1909/10.

PV 0085 678 62

Ansbach

Druck von C. Brügel & Sohn
1910.

24
A 5 60 000
A 5 17-12.10

UBEI027108994657

Staats- u. Seminar-
bibliothek Eichstätt
Eigentum des
Bischöflichen Seminars

5 104 715

I.

Bruchstücke

eines Kommentars zu Galens Schriften *Περὶ στοιχείων*.
Περὶ κράσεων und *Περὶ φυσικῶν δυνάμεων*.

Der Codex der Pariser Nationalbibliothek Supplément grec 634 enthält auf Fol. 19^a bis 26^b unter dem Titel *Προλεγόμενα εἰς τὸ τοῦ Γαληνοῦ Περὶ στοιχείων* eine orientierende Einleitung zu dieser Schrift und daran anschliessend eine Reihe von Erklärungen zu einzelnen Stellen aus Galens Werken *Περὶ στοιχείων*, *Περὶ κράσεων* und *Περὶ φυσικῶν δυνάμεων*.

Der Inhalt ist nicht bedeutend. Was der Verfasser bietet, hat er zum Teil wörtlich aus anderen Schriften Galens entlehnt. Darunter befinden sich auch zwei Bruchstücke aus dem jetzt verlorenen Werk Galens *Περὶ τῶν ἐαυτῷ δοκούντων*. Das eine (§ 81) stimmt mit dem bereits im *Philologus* 52 S. 433 von mir veröffentlichten überein, das andere (§ 57) ist neu. Ausser mit Galen und Hippokrates zeigt der Verfasser Bekanntschaft mit Plato und Aristoteles und den Kommentatoren des letzteren.

Über die Entstehungszeit des Kommentars lässt sich nichts Bestimmtes ermitteln. Da Alexander (wohl A. von Aphrodisias, der Exeget genannt, c. 211 n. Chr.), Porphyrius (gest. um 304 n. Chr.) und Philoponus (um 550 n. Chr.) zitiert werden, ist er wohl erst in spätgriechischer Zeit verfasst. Dazu stimmt der Gebrauch von *εἰς* statt *ἐν*, die wiederholt vorkommende Verbindung von *εἰ* mit dem Konjunktiv und die Verwendung einzelner in der klassischen Zeit ungebräuchlichen Wörter, wie *δλμοκόπος*, *ᾠθησις*, *ἀντάθησις*, *χλοποίησις*, *ἀνομοίωσχημος*.

Der Text ist oft schwer oder nicht zu verstehen entweder infolge schlechter Überlieferung oder weil der Verfasser seine Gedanken nicht klar auszudrücken ver-

mochte. Vielleicht bringt der cod. Neapolit. 229 III D 15, der nach dem gleichen Titel zu schliessen den gleichen Text enthält, eine Verbesserung einzelner Stellen.

Προλεγόμενα εἰς τὸ τοῦ Γαληνοῦ Περὶ στοιχείων.

Ὁ σκοπός.

- 1 Ἐπειδὴ τὰ ἀνθρώπινα σώματα τῆς ἡμετέρας τέχνης ὕλη τυγχάνουσι καὶ ὑποκείμενον, περὶ ἃ τὸ τέλος αὐτῆ ἐνδείκνυται, καὶ τούτων ἐπιτηδεύει τὴν πρόνοιαν, ἀναγκαῖον ὑπάρχει τῷ ἰατρῷ τεχνίτῃ ὄντι τε καὶ λεγομένῳ τὴν ὑποβεβλημένην αὐτῷ ὕλην ἥτις ποτ' ἐστὶ κατὰ τὴν φύσιν ἐπισκοπεῖσθαι καὶ πρῶτα μὲν τῶν διοικεῖται δυνάμεσι, δεύτερον δὲ ποίαις περισφίγγεται κράσεσι, εἶτα καὶ τὰ πρῶτα στοιχεῖα ἐξ ὧν αἱ κράσεις ἀνιχ-
- 2 νεύειν. ἐκείνου γὰρ ὁ Πλάτων καλεῖ τεχνίτην, τὸν τὴν φύσιν τῆς ὕλης γινώσκοντα, περὶ ἣν καταγίνεται. φησὶ γάρ· „Ἐγὼ¹⁾ δὲ οὐ καλῶ τέχνην, δ' ἂν ἢ ἄλογον πρᾶγμα“. σκοπὸς οὖν ἐνταῦθα περὶ τούτων διαλαβεῖν ἑταίρω τινὶ αὐτοῦ πρὸς ἀπο-
- 3 δημίαν στελλομένῳ²⁾. οὕτω γὰρ καὶ πάσας αὐτοῦ τὰς ἄλλας πραγματείας³⁾ φαίνεται ποιῶν, ἢ γὰρ φίλῳ⁴⁾ αὐτοῦ χαριζόμενος ἢ χάριν ἀναμνήσεως αὐτῷ γράφων διὰ τὸ τῆς λήθης
- 4 γῆρας⁵⁾. καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ λόγῳ διαλαμβάνει περὶ τῶν στοιχείων τοῦ τε κόσμου παντός καὶ τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ σωμάτων, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ περὶ τῶν χυμῶν στοιχείων ὄντων καὶ αὐτῶν τῶν ἐναίμων ζῴων.
- 5 Χρὴ τοίνυν ἐν ἅπαντι πράγματι τεχνωθῆναι πρῶτον, ὥσπερ τις ὠνόμαζεν τῶν ἡμετέρων διδασκάλων, εἰθ' οὕτως ἐπιχειρεῖν τοῖς ἔργοις· τὸ τεχνωθῆναι δ' ἐστὶ τὸ γινῶναι τῆς ὑποβεβλημένης τέχνης συμπάσης ὕλης πρῶτον μὲν καὶ μάλιστα τὰς ἀπλᾶς δυνάμεις, ἔπειθ' ἐξῆς τὰς μίξεις αὐτῶν ὁπόσαι τέ-
- 6 νινές εἰσι καὶ ὁποῖαι· καὶ μὲν δὴ καὶ περὶ φαρμάκων συνθέσεώς τε καὶ χρήσεως ἢ αὐτῆ μέθοδος, ὡς ἐν τοῖς περὶ αὐτῶν ὑπομνήμασιν ἀποδέδεικται. διττῆς δ' ὕλης οὕσης τοῖς ἰατροῖς, μᾶς μὲν, ἐφ' ἧς ἢ ἐν ἧ γίνεται τὸ τέλος, ὅπερ ἐστὶν αὐτὰ

¹⁾ Gorg. 465 A. ²⁾ cf. Gal. XV 1; XVII A 576. ³⁾ cf. Gal. X 456. ⁴⁾ cf. Gal. Script. min. II 92. ⁵⁾ cf. Plat. Phaedr. 276 D.

τῶν ἀνθρώπων τὰ σώματα, δευτέρας δὲ τῆς βοηθημάτων, ἐφ' ὧν ἢ δι' ὧν γίνεται τὸ τέλος, ἢ μὲν περὶ [τῆς] τῶν φαρμάκων πραγματεία τῆς δευτέρας ἐστὶ, ἢ δὲ νῦν ἐνεστῶσα τῆς πρώτης.

Περὶ στοιχείου.

7

Ὀνομάζεται¹⁾ μὲν οὖν στοιχεῖον, ὅπερ ἂν ἐλάχιστον ἢ μέρος ἐκείνου τοῦ πράγματος, ὅπερ ἂν ἢ στοιχεῖον. καὶ γὰρ τοῦ τῆς πρὸς τι κατηγορίας ἐστὶν ἢ στοιχεῖον φωνή, καθάπερ καὶ τοῦ μέρους. τὸ τε γὰρ στοιχεῖον τινός ἐστι στοιχεῖον τὸ τε μέρος τινός ἐστι μέρος. ὥσπερ οὖν τῆς φωνῆς ἡμῶν, ἢ χρώμεθα διαλεγόμενοι πρὸς ἀλλήλους, τέσσαρα καὶ εἰκοσὶν ἐστὶ στοιχεῖα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀπάντων τῶν γενητῶν καὶ φθοαρῶν σωμάτων ἐλάχιστα μόρια γῆ καὶ ἀήρ καὶ ὕδωρ καὶ πῦρ.

Τί ἐστὶν ἐλάχιστον;

8

Ἐλάχιστου²⁾ [δὲ] λεγομένου τοῦ μηκέτι τομῆν ἐγγωροῦντος· ἢ μὲν γὰρ κατὰ τὸ μέγεθος τομῆ τοιοῦτον οὐδὲν ἐλάχιστον ἔχει, μόνη δὲ ἢ κατ' εἶδος ἴσισταί ποτε, καθάπερ ἐπὶ τῆς φωνῆς. οὕσης γὰρ τινος συνθέτου τοιαῦδε

Μῆριν αἶιδε, θεά, Πηληϊάδεω Ἀχιλλῆος,

ὅλη μὲν ἐστὶν αὐτῆ, μέρη δὲ αὐτῆς τὸ μῆριν καὶ τὸ αἶιδε καὶ τὸ θεά καὶ τὰ λοιπά· ἕκαστον δὲ πάλιν τούτων εἰς τὰς συλλαβάς τέμνεται καὶ τῶν συλλαβῶν αἴθις ἐκάστη διαίρεσιν εἰς τὰ στοιχεῖα λαμβάνει. τῆς γοῦν πρώτης συλλαβῆς τῆς μῆ συγκεκριμένης ἐκ δυοῖν στοιχείων οὐδέτερον αὐτῶν εἰς ἄλλας ἑαυτοῦ φωνὰς ἐλάττους δύναται τμηθῆναι καὶ διὰ τοῦτο τὴν μῆ φωνὴν ἐλάχιστην τε καὶ ἀτμητον εἶναι φασιν, ὡς καὶ τὸν Δίωνα καλεῖν ἔθος ἐστὶ τοῖς φιλοσόφοις ἄτομον οὐσίαν. ἕκαστον γὰρ τῶν κατ' εἶδος λεγομένων τε καὶ νοουμένων, διὰν μηκέτ' ἐγγωρῆ τομῆν εἰς εἶδη πλείω, τοῖς τοιοῦτοις ὀνόμασιν προσαγορεύομεν. Ἀπὸ τοῦ περὶ τῶν καθ' Ἴπποκράτην καὶ Πλάτωνα δογμάτων ὀγδοῦο λόγου (fol. 19^b inc.).

Τί ἐστὶ στοιχεῖον.

Στοιχείον³⁾ ἐστὶν ἐλάχιστον μόριον, ἐξ οὗ γίνεται τι καὶ 10

¹⁾ Aus Gal. De placit. Hipp. et Plat. VIII 2 = vol. V 661 (= p. 663 M). ²⁾ Aus Gal. I. I. ³⁾ cf. Gal. XIX 356.

εις δ ἔσχατον ἀναλύεται. καὶ ἄλλως. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης¹⁾ ἐν τῷ περὶ Οὐρανοῦ οὕτως· στοιχείον ἐστὶν ἐξ οὗ τι πρῶτως γίνεται ἐνυπάρχοντος τῷ γινομένῳ εἴτε δυνάμει εἴτε ἐνεργείᾳ. ἐν δὲ τῷ Α' τῶν Μετὰ τὰ φυσικά²⁾· „στοιχείον ἐστὶν ἐξ οὗ σύγκειται πρῶτον ἐνυπάρχοντος, ἀδιαιρέτου τῷ εἶδει εἰς ἕτερον εἶδος“. Ἀπὸ τῶν Μετὰ τὰ φυσικά.

11

Περὶ συλλογισμῶν.

Τὸ στοιχείον ἐνυπάρχει τῷ γινομένῳ, τὸ ἐνυπάρχον τῷ γινομένῳ ἐλάχιστόν ἐστι μόριον. τὸ στοιχείον ἄρα ἐλάχιστόν ἐστι μόριον. ὁ γοῦν Γαληνὸς τὸ συμπέρασμα τούτου πρότασιν τοῦ ἰδίου συλλογισμοῦ ποιεῖ λέγων οὕτως. Τὸ στοιχείον ἐλάχιστόν ἐστι μόριον³⁾. τὸ ἐλάχιστον ἢ φύσει ἢ αἰσθήσει κρίνεται. τὸ στοιχείον ἄρα ἢ πρὸς τὴν φύσιν ἐστὶν ἐλάχιστον ἢ πρὸς τὴν αἰσθησιν. ἀλλὰ μὴν πρὸς τὴν αἰσθησιν οὐκ ἐστὶ, πρὸς

12

τὴν φύσιν ἄρα. πόθεν δὲ δῆλον, ὅτι οὐκ ἐστὶ τὸ στοιχείον τῶν ἡμετέρων σωμάτων τὸ πρὸς τὴν αἰσθησιν ἐλάχιστον, ἀλλὰ τὸ πρὸς τὴν φύσιν; συλλογίσασθε ἂν τις ἐν δευτέρῳ σχήματι οὕτως, λαβὼν ὡς ἀξίωμα, ὅτι τὸ τῆ φύσει ἐλάχιστον τειραγμένον⁴⁾ καὶ ὠρισμένον ἐστὶ, τὸ δὲ πρὸς τὴν αἰσθησιν ἐλάχιστον ἀτακτον καὶ ἀόριστον, τὰ ἡμέτερα στοιχεῖα φύσει ὄντα πρὸς φύσιν ἐλάχιστα ἐστὶ καὶ οὐ πρὸς αἰσθησιν. στοιχείον⁵⁾ ἐνυπάρχει τῷ γινομένῳ, ἐλάχιστόν ἐστι μόριον, στοιχείον ἐλάχιστόν ἐστὶ μόριον ἢ φύσει ἢ αἰσθήσει, τὰ ἡμέτερα στοιχεῖα φύσει ὄντα τὰ πρὸς τὴν φύσιν ἐλάχιστα ἐστὶ, οὐ τὰ πρὸς τὴν αἰσθησιν ἐλάχιστα.

13

„Χρῆ γὰρ διελέσθαι“⁶⁾

Περὶ τῆς διαφορᾶς⁷⁾ τῶν στοιχείων, ἦν οἱ παλαιοὶ ἔθεντο. Ἐγένοντο διαφοραὶ πολλαὶ τοῖς παλαιοῖς περὶ τῶν στοιχείων, καὶ οἱ μὲν ἔλεγον ἐν εἶναι τὸ στοιχείον, οἱ δὲ πλείονα, καὶ οἱ ἐν λέγοντες οἱ μὲν ἀκίνητον, οἱ δὲ κινούμενον, καὶ τῶν

¹⁾ cf. Aristot. De caelo III 3 (= vol. I 302, 15 B): ἔστω δὲ στοιχείον τῶν σωμάτων, εἰς δὲ τὰλλα σώματα διαιρεῖται, ἐνυπάρχον δυνάμει ἢ ἐνεργείᾳ. ²⁾ Aristot. Metaph. IV 3, 1014^a, 26. ³⁾ cf. Gal. De elem. I 1 = vol. I 413. ⁴⁾ unsicher, ἰσταμένον od. τειμεμένον P. ⁵⁾ Die folgenden Worte stehen in der Handschrift in der Form einer Tabelle; sie sind nur eine übersichtliche Wiederholung des Vorhergehenden. ⁶⁾ Gal. De elem. I 2 = vol. I 415. ⁷⁾ Darüber διαφορίας P.

ἐν λεγόντων καὶ ἀκίνητον οἱ μὲν πεπερασμένον, οἱ δὲ ἀπειρον. 14
 ἐν μὲν οὖν καὶ ἀκίνητον καὶ ἀπειρον οἱ περὶ Μέλισσον¹⁾, ἐν δὲ καὶ ἀκίνητον καὶ πεπερασμένον οἱ περὶ Παρμενίδην²⁾. ἀπελέγχει δὲ τούτους ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Φυσικῇ λέγων, ὅτι εἰ ἐν ἐστὶ καὶ ἀκίνητον, πῶς ἐκ τούτου τὰ ὄντα πάντα. ἐν γὰρ τῷ γίνεσθαι τὰ ὑποβεβηκότα τούτο κινήσις ἐστὶ τις. ἢ οὐ δίκαιον ἐγκαλεῖν τούτους θεολογικώτερον ἐξετάζοντας 15
 ἐνονντες(?)³⁾, ὅτι μία ἐστὶν ἀρχὴ πάντων, ἥτις ἐστὶν ἀκίνητος. ἢ γὰρ κινήσις ἢ κατ' οὐσίαν γίνεται ἢ κατὰ συμβεβηκός, καὶ ἢ μὲν κατ' οὐσίαν ποιεῖ τὴν γένεσιν καὶ τὴν φθοράν. ἢ δὲ κατὰ συμβεβηκός ἢ κατὰ μέγεθος γίνεται καὶ ποιεῖ αὐξησιν καὶ μείωσιν, ἢ κατὰ ποιότητα καὶ ποιεῖ τὴν ἀλλοίωσιν, ἢ κατὰ τόπον καὶ ποιεῖ τὴν μεταβατικὴν κίνησιν. τὸ οὖν πρῶτον αἴτιον 16
 ὑπὸ μίαν τούτων τῶν κινήσεων ἀτοπὸν ἐστὶν ἀνάγειν. οὐ γὰρ τι τούτων πάσχει. καὶ ἐν τούτοις δὲ τοῖς λέγουσιν ἐν καὶ ἀκίνητον ὁ μὲν ἀπειρον ἔλεγεν ἀποβλέπων εἰς τὸ ἀπειροδύναμον τοῦ θεοῦ· ὁ δὲ πεπερασμένον ἐπὶ⁴⁾ τὰ εἶδη τὰ πεπερασμένα. πάντα γὰρ ὡς πεπερασμένα οἶδεν ὁ δημιουργός. οἱ δὲ ἐν (fol. 20 inc.) καὶ κινούμενον λέγοντες ἦσαν οἱ τοῖ. Ἡράκλειτος 17
 μὲν πῦρ, Ἀναξίμενης δὲ ἀέρα, Θαλῆς δὲ ὕδωρ, γῆν δὲ Ξενοφάνης ὁ τοῦ Κολοφωνίου (sic!). ἔλεγον γὰρ ταῦτα τῇ μανώσει καὶ τῇ πυκνώσει ποιεῖν τὰ λοιπά. οἱ δὲ πλείονα λέγοντες οἱ 18
 μὲν πεπερασμένα, οἱ δὲ ἀπειρα, καὶ οἱ μὲν ἀπειρα ἦσαν οἱ περὶ Δημόκριτον λέγοντες τὰς ἀτόμους, Ἀναξαγόρας δὲ δημομερείας τινάς, ὁ δὲ Ἐπίκουρος ἀναρμα, ἄλλοι δὲ τινες ἐλάχιστα καὶ ἀμερῆ. πάντες δὲ οὗτοι, εἰ καὶ τοῖς ὀνόμασι διέφερον, ἀλλ' οὖν περὶ τῆς φύσεως αὐτῶν συνεφώνουν· ἔλεγον γὰρ εἶναι ταῦτα ἀπαθῆ. πεπερασμένα δὲ ἔλεγον ὁ τε Ἴπποκράτης καὶ 19
 οἱ κλεινοὶ τῶν φιλοσόφων τὰ τέσσαρα στοιχεῖα. ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς ἔξ⁵⁾, τὰ τέσσαρα στοιχεῖα καὶ τὸ Νεῖκος καὶ τὴν Φίλιαν, ἃ καὶ ποιητικὰ ἔλεγεν⁶⁾ αἴτια, ὑλικὰ δὲ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα. οἱ Πυθαγόρειοι⁷⁾ δὲ τὸν δέκατον ἀριθμὸν ἐπέροβον.

Τί ἐστὶ μέθοδος;

20

¹⁾ cf. Aristot. Metaph. 986, 21. Phys. 213^b, 12. De gen. et corr. 325^a 2. Überweg Grundriss I § 21. Diels, Vorsokratiker S. 41. ²⁾ Überweg I § 19. ³⁾ Nicht zu entziffern. ⁴⁾ ἐπειδὴ P. ⁵⁾ cf. Diels, Vorsokratiker S. 166. ⁶⁾ ἔλεγον P. ⁷⁾ πυθαγόριοι P.

Μέθοδος ἐστὶν ἕξις ἐπιστημονικὴ τῶν ὑπ' αὐτῆς μετὰ λόγου καὶ αἰτίας. καὶ ἄλλως κατὰ Γαληρόν¹⁾. μέθοδος ἐστὶν ὁδὸς τις καὶ τάξις, ὡς εἶναι τι πρῶτον ἐν τῇ ζητήσει καὶ δευτέρου καὶ τρίτου καὶ τέταρτου.

21 „Κάλλιστά μοι φαίνεται καὶ διὰ βραχυτάτων λέξεων.“²⁾

Ἐπειδὴ αἱ προτάσεις ἀληθεῖς ἐλήφθησαν καὶ τὸ σχῆμά ἐστὶ συλλογιστικόν, διὰ τοῦτο εἶπε τὸ κάλλιστα. ἐπεὶ δὲ παρέλειψε τὴν πρόσληψιν καὶ τὸ συμπέρασμα τοῦ ὑποθετικοῦ συλλογισμοῦ, ἔλαβε δὲ μόνον τὸ συνημμένον, ὅπερ ἐξ ἡγουμένου καὶ ἐπομένου ἐστὶ συγκείμενον, οὗ λεγομένου καὶ ἡ πρόσληψις³⁾ καὶ τὸ συμπέρασμα γνέται (?⁴⁾), διὰ τοῦτ' εἶπε τὸ „διὰ βραχυτάτων ἅμα τὸ ἐπικαιρότατον αὐτοῦ τῆς ἀποδείξεως εἰπεῖν“.

22 „Ἰδόμεν οὖν, εἰ ὁρθῶς συνελογίσαστο καὶ δεόντως ἀντεῖπε.“⁵⁾

ιδέ. Περὶ συλλογισμῶν, πόθεν σύγκεινται.

Οἱ συλλογισμοὶ σύγκεινται ἐξ ὕλης καὶ εἶδους. καὶ ὕλη μὲν αὐτῶν εἰσὶν αἱ προτάσεις, αἱ δὲ πάλιν σύγκεινται ἐξ ὀνομάτων καὶ ἡμάτων, ἅπερ ὄροι λέγονται. εἶδος δ' ἐστὶ τῶν συλλογισμῶν ἡ πλοκή, ἵνα ἐκάστου σχήματος τὰ ἴδια φυλάττηται. καὶ τὸ μὲν „δεόντως“ εἶπε διὰ τὴν ὕλην, τὸ δὲ „ὁρθῶς“ διὰ τὸ σχῆμα τὸ συλλογιστικόν. παραβαινομένου δὲ τοῦ τε εἶδους καὶ τῆς ὕλης κρείττον ἐστὶ τὸ τὴν ὕλην παραβαίνεισθαι ἢ τὸ εἶδος.

23 τῆς γὰρ ὕλης παραβαινομένης γίνεται συλλογισμὸς ἀληθῆς, τοῦ δὲ εἶδους οὐκέτι. καὶ τούτων ἐκάστου εἰπωμεν παραδείγματα, καὶ πρῶτον τοῦ κατὰ φύσιν καλῶς ἔχοντος. πᾶς ἄνθρωπος ζῶν. πᾶν ζῶον οὐσία ἔμψυχος αἰσθητικὴ. πᾶς ἄρα ἄνθρωπος οὐσία ἔμψυχος αἰσθητικὴ. ἰδοὺ καὶ αἱ προτάσεις ἀληθεῖς καὶ τὸ σχῆμα συλλογιστικόν. ἡ μὲν γὰρ μεῖζων καθόλου, ἡ δὲ ἐλάττων καταφατικὴ. εἰ δὲ θέλεις ψευδεῖς προτάσεις, λέγω οὕτως. πᾶς ἄνθρωπος λίθος. πᾶς λίθος ἔμψυχον, καὶ συνάγεται ἀληθὲς συμπέρασμα. τοῦ δὲ εἶδους ἦτοι πλοκῆς μὴ καλῶς ἐχούσης λέγω οὕτως. πᾶς ἄνθρωπος ζῶον κατὰ παντὸς ἀνθρώπου. πᾶν

1) cf. Gal. Meth. med. X 31: ἔστι δὲ τὸ τοιοῦτον μετὰ τινος ὁδοῦ καὶ τάξεως, ὡς εἶναι τι πρῶτον καὶ δεύτερον καὶ τρίτον καὶ τέταρτον.
2) Gal. De elem. I 2 = vol. I 416. 3) πρόσληψις P. 4) Unsicher. 5) Gal. De elem. I 2 = vol. I 416.

ζῶον κατὰ παντὸς ἵππου. πᾶς ἄρα ἄνθρωπος κατὰ παντὸς ἵππου, ὅπερ ψεῦδος. τοῦτο δὲ γέγονε διὰ τὸ παραβῆναι τὸ ἴδιον τοῦ δευτέρου σχήματος. ἀνομοίωσχος¹⁾ γὰρ ὀφείλουσα εἶναι γέγονε καὶ αὐτὴ καταφατικὴ.

„Ἰδέα δὲ καὶ δυνάμει δύναιτ' ἂν τις ἐν εἶναι 25 λέγειν τὰ πάντα.“²⁾

Ἰδέαν λέγει τὴν φύσιν καὶ τὸ εἶδος. ἐκάστου γὰρ ἡ φύσις καὶ ὁ λόγος καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἐν ἐστὶ. ιδέαν οὖν εἶπε ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν φύσιν καὶ εἶδος καὶ οὐσίαν, δυνάμιν δὲ λέγει τὰς ποιότητας, καθ' ἃς (fol. 20^b inc.) ποιοῦσιν ἢ πάσχουσιν, οἷον τὸ μῆλον τὴν μὲν φύσιν καὶ τὴν οὐσίαν ἐν ἐστὶ. ποιότητες δὲ καὶ δυνάμεις ἐν αὐτῷ πολλαὶ θεωροῦνται, χυμὸς, καθ' ὃν ὠδίπως τὴν γεῦσιν διατίθῃσιν, ὁσμὴ³⁾, καθ' ἣν τοίως δὴ τὴν ὄσφρησιν κινεῖ, χρῶμα, καθ' ὃ τὴν ὄψιν, καὶ ἔτι σχῆμα, ἣν μόνην ποιότητα καὶ δυνάμιν (λέγω δὴ τὸ σχῆμα) τὰς ἀτόμους ἔχειν ἔλεγον, ἄλλην δὲ οὐδεμίαν, ὥστε μιᾶ⁴⁾ αὐτὰς ἔλεγον ιδέα καὶ δυνάμει ἦτοι φύσει καὶ ποιότητι· δημοφνεῖς⁵⁾ γὰρ αὐτὰς ἔθευτο· καὶ μιᾶ ποιότητι ἦτοι τῷ σχήματι ἐνουσιωμέναις⁶⁾. πόσαι δὲ καὶ τίνες αἱ πᾶσαι φυσικαὶ ποιότητες, εἴρηται⁷⁾ ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν Μετεώρων⁸⁾.

„Ἐκ τῆς συνόδου τῶν ἀτόμων γίνεσθαι νο- 26 μίζοντες ἀπάσας τὰς αἰσθητὰς ποιότητας.“⁹⁾

Ἐλεγον γὰρ, ὅτι εἰ μὲν ἀπὸ τριγώνων ἀτόμων ἐστὶ τὸ σύγκριμα, τύχῳσι δὲ αἱ γωνίαι ἄνω, πρὸς μὲν τὴν ὄψιν τὸ τοιοῦτον φαίνεται λευκόν. τὸ γὰρ λευκόν¹⁰⁾ διακριτικόν σχῆμα. αἱ δὲ γωνίαι τοῦ τριγώνου διακρίνουν μὲν τὴν ὄψιν δύνανται. εἰ δὲ τύχῳσιν ἄνω αἱ βάσεις τῶν τριγώνων, τὸ τοιοῦτον φαίνεται μέλαν, πρὸς δὲ τὴν γεῦσιν τὸ τοιοῦτον γλυκύ. τὸ δὲ ἐναντίον τούτου πρὸς τὴν γεῦσιν δοιμύ.

„Κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν ἐν καὶ μηδὲν ἐστὶ τὰ 27 πάντα.“¹¹⁾

1) ἀνομοίωσχος fehlt in den Wörterbüchern. 2) Gal. De elem. I 2 = vol. I 416. 3) ὁσμὴν P. 4) μίαν P. 5) cf. Simpl. De caelo 569, 5 bei Diels, Vorsokratiker S. 380. 6) Ein Verbum ἐνουσιώω kennen die Lexica nicht, nur ein Adjektiv ἐνουσίος; vielleicht ist zu lesen ἡναντιωμέναις oder ἐναντιοιούμεναις. 7) εἴρηται P. 8) Aristot. Meteorol. IV c. 1—7. 9) Gal. De elem. I 2 = vol. I 417. 10) λευκόν ist in P ausgestrichen und ein unleserliches Wort darüber geschrieben. 11) Gal. De elem. I 2 = vol. I 413.

Ὁ Δημόκριτος ἔλεγε ταῦτα δὴ τὰ πέντε ἀνδριρικά (?) ὀνόματα ἐν μηδὲν ἕνυσμόν τροπήν διαδιγῆν, ἐν μὲν ὀνομάζων τὰς ἀτόμους, μηδὲν δὲ τὸ κενόν, ἕνυσμόν¹⁾ δὲ τὸ σχῆμα αὐτῶν. ἔλεγε γὰρ ταύτας διαφέρειν τῷ σχήματι τῷ τὰς μὲν αὐτῶν εἶναι τριγώνους, τὰς δὲ κυβοειδεῖς, τὰς δὲ ἀγκιστροειδεῖς, τὰς δὲ σφαιρικός. ἔλεγε δὲ καί, ὅτι πολλῶν σφαιρικῶν συννερχομένων γίνεται τῷ πυρὶ σχῆμα. τροπήν δὲ τὴν θέσιν ὠνόμαζε τῷ τὰς μὲν εἶναι πρόσω, τὰς δὲ ὀπίσω, τὰς δὲ δεξιά, τὰς δὲ ἀριστερά. διαδιγῆν δὲ τὴν τάξιν τῷ τὰς μὲν εἶναι πρώτας, τὰς δὲ δευτέρας.

28 „Καὶ τὰ παθήματα αὐτῶν καὶ τὰς αἰσθησεις.“²⁾

Κατὰ τοὺς μήθ' ἠνώσθαι τὴν οὐσίαν τὴν ἡμετέραν καὶ κενόν τι παραπεπλέχθαι πάσῃ σώματος συγκρίσει νομίζοντας εἰσὶ δύο τὰ πρῶτα πάθη τῶν ὁμοιομερῶν μορίων, τὸ μὲν ἐδούτης πόρων, τὸ δὲ στέγνωσις. ἀπαθῶν γὰρ ὑποκειμένων τῶν πρώτων στοιχείων ἐν τῇ συνθέσει μόνη τὰ παθήματα. ἕκαστον γὰρ τῶν ἀπλῶν σωμάτων πρὸς τὴν αἴσθησιν, εἰ μὲν στενότερον ἢ μακρότερον εἴη τοῦ συμμετρου, κακῶς διακείσθαι λέγουσιν. εἰ δ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὑπερβολῆς ἑκατέρας, ὡς ἂν μάλιστα συμφέρῃ ταῖς χρείαις αὐτῶν, ἀκρῶς ὑγιαίνειν λέγουσι

29 τριηκᾶτα· λευκὸν δὲ καὶ μέλαν καὶ πικρὸν καὶ γλυκὸν τὸ αἰσθητὸν φαίνεσθαι οὐκ ὄν τοιοῦτον, ἀλλὰ νομιζόμενον ἡμῖν διτὸ μὲν τοῖον, διτὸ δὲ τοῖον διὰ τὴν θέσιν τῶν ἀποτελεσάντων ἐκεῖνο σχημάτων. εἰ μὲν γὰρ ἄνωθεν ὄσιν αἱ τῶν τριγώνων γωνίαι, φαίνεται τὸ τοιοῦτον πρὸς μὲν τὴν ὄψιν λευκόν, διακριτικόν γὰρ, πρὸς δὲ τὴν γεῦσιν πικρόν. εἰ δὲ κάτωθεν αἱ γωνίαι ὄσιν, ἄνωθεν δὲ αἱ βάσεις (fol. 21 inc.), τὸ τοιοῦτον πρὸς μὲν τὴν ὄψιν μέλαν, πρὸς δὲ τὴν γεῦσιν γλυκὸν.

Εἰς τὸ αὐτὸ ἀπὸ τῆς ἐξηγήσεως τοῦ Φιλοπόπου.

30 Ἐπειδὴ, φησί, πάσαν φαντασίαν ἀληθῆ λέγουσι καὶ ἕκαστον ὡς φαίνεται οὕτως καὶ εἶναι, φαίνεσθαι δὲ πολλάκις τὰ ἐναντία περὶ αὐτοῦ τισι, τῷ ταῦθ' οὕτως περὶ τοῦ αὐτοῦ φαινομένου ἀληθῶς ἔχειν δύναται ἐκ τῶν οἰκείων ἀρχῶν σώζειν οἱ περὶ Δημόκριτον ὑποθέμενοι ἄπειρα εἶναι τῶν στοιχείων τὰ σχήματα. ταῦτα γὰρ τὴν τάξιν ἀμείβοντα καὶ τὴν

1) Aristot. Metaph. 985^b διαφέρειν γὰρ φασὶ τὸ ὄν ἕνυσμῳ καὶ διαδιγῆ καὶ τροπῇ μόνον. 2) Gal. De elem I 2 = vol. I 418.

θέσιν μεταλλάττοντα ἐκ τῆς πρὸς τοὺς ὁρῶντας σχέσεως καὶ τοῦ διαστήματος ἄλλοτε ἄλλην καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἄλλῳ ἄλλην φαντασίαν παρέχεται. οὕτω γοῦν ὁ τῆς περιστερεῶς τράχηλος προσβαλλούσης¹⁾ αὐτῷ τῆς τοῦ ἡλίου ἀκτίνος διαφόρων χρωμάτων φαντασίας παρέχεται. πρὸς ἄλλην γὰρ καὶ ἄλλην τοῦ³¹ ὄμματος θέσιν τοῖς μὲν κυανοῦς φαίνεται, τοῖς δὲ χρυσοῦς, τοῖς δὲ μέλας καὶ ἄλλῳ ἄλλοιός, καὶ τὰ τετράγωνα δὲ τῶν σχημάτων κυκλοτερεῇ πόρρωθεν φαίνεται, καὶ κύκλον δὲ πόρρωθεν κείμενον, εἰ κατὰ τοῦ κροτάφου θεασόμεθα, εὐθείας δρωόμεν, καὶ τὸ μέλι τῷ μὲν ἰκτεριῶντι πικρὸν φαίνεται, τῷ δ' ὑγιαίνειντι γλυκόν. καὶ τὸ ξ' γοῦν πρὸς ἄλλην καὶ ἄλλην τοῦ ὁρῶντος σχέσιν ἢ ν' ἢ ε' ὁρᾶται, ὥστε ταῖς μεταβολαῖς τοῦ συγκειμένου λέγει, οὐ τοῦ συνθέτου, ἀλλὰ τοῦ συντιθέντος³² τὸν σύνθετον καὶ μετακινεῖσθαι μικροῦ ἐμμυγνυμένου καὶ ὅλως ἕτερόν φησι φαίνεσθαι ἐνὸς μετακινήθέντος. οὐ μόνη δὲ ἡ μετάθεσις καὶ μετάταξις τῶν ἀτόμων ἀμείβει τὴν φαντασίαν τῶν ὁρωμένων, ἀλλὰ καὶ παρὰ τὰς ἀπορροεούσας ἀτόμους τῶν συνθέτων καὶ προσπιπτούσας τοῖς ὁρῶσιν ἕτερα τις γίνεται σχέσις καὶ διάφορος φαντασία. οὕτω μὲν ὁ Ἀλέξανδρος ἐξηγήσατο.

„Λοιπαὶ δ' ἦσαν δύο, μία μὲν ἢ ἐξ αἰσθητικῶν τε ἄμα καὶ πασχόντων τῶν πρώτων στοιχείων.“²⁾

Ὁ Ἐμπεδοκλῆς καὶ ὁ Βοηθὸς ἔλεγον ἐξ αἰσθητικῶν καὶ³³ πασχόντων στοιχείων γίνεσθαι τὸ σῶμα. ὁ μὲν Ἐμπεδοκλῆς θεολογικώτερόν πως ἐξετάζων ἐπὶ τῆς λογικῆς ψυχῆς ἔλεγε τοῦτο εἶναι, καθὼς καὶ Ἀριστοτέλης³⁾ φησὶ τὴν ψυχὴν εἰοικέναι ἐγγράφῳ γραμματεῖω καὶ λόγους ἔχειν παντοίους καὶ τόπον εἰδῶν ταύτην εἶναι κατὰ Πλάτωνα. οὕτω γὰρ λόγους ἔχουσα πάντων τῶν ὄντων, διὰν τι αἰσθητὸν προσέλθῃ, τότε κινουμένης τῆς φαντασίας ὑπὸ τοῦ αἰσθητοῦ καὶ τοῦ λόγου τοῦ τεθησαυρισμένου ἐνεργεῖ⁴⁾ κατὰ τὸ προσὶὸν αἰσθητόν. εἰ μὲν γὰρ γήινων ἢ τοῦτο, τότε τοῦ λόγου κινουμένου τοῦ ἐν τῇ ψυχῇ, γίνεται ἢ ἐνέργεια καὶ ἢ αἴσθησις. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν.

1) προσβαλλούσης P. 2) Gal. De elem. I 3 = vol. I 427. 3) cf. Aristot. De anima III 4, 430a 1: δεῖ δ' οὕτως ὡσπερ ἐν γραμματεῖω, ᾧ μὴδὲν ὑπάρχει ἐντελεχέα γεγραμμένον, ὅπερ συμβαίνει ἐπὶ τοῦ νοῦ. 4) ἐνεργειῶν, wie es scheint, P.

34 δ μὲν οὖν Ἐμπεδοκλῆς κατὰ τὸ τουσ . . . λόγους ἔχειν πάντων τὴν λογικὴν ψυχὴν καὶ εἰκέναι γραμματεῖα¹⁾ ἐγγράφω καὶ τόπον εἰδῶν εἶναι καλῶς ἔλεγεν. ὁ δὲ γε Βοηθὸς οὐ καλῶς. ἐπέχρητο δὲ καὶ δυοῖ συλλογισμοῖς, δεικνύς, ὅτι (fol. 21^b inc.) αἰσθησις ἐκ τῶν στοιχείων. τὸ ὁμοιον ὑπὸ τοῦ ὁμοίου γινώσκειται. ἡ αἰσθησις τὰ στοιχεῖα γινώσκει. ἡ αἰσθησις ἄρα ὁμοία τοῖς στοιχείοις. ἕτερος συλλογισμός· ἡ αἰσθησις ὁμοία τοῖς στοιχείοις· τὸ ὁμοιον ὑπὸ τοῦ ὁμοίου γινώσκειται. ἡ αἰσθησις ἄρα ἐκ τῶν στοιχείων γινώσκειται. ἡπατάτο δὲ ἐκ τῶν ἐπῶν τοῦ Ἐμπεδοκλέους²⁾ λέγοντος

Γαίη μὲν γὰρ γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ,
Αἰθέρι αἰθέρα διον, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ ἀδηλον,
Στοργῇ δὲ στοργήν, νεῖκος δὲ τε νεῖκει λυγρῶ.

35 „Εἰς ἀλληλα δὲ τὸ δοῦν καὶ πάσχειν ἐχόντων πολυειδῶς ἐν πολλαῖς ταῖς κατὰ μέρος ἀλλοιώσεσι γίνεσθαι ποτε τὸ αἰσθητικὸν σῶμα.“³⁾

Δόγμα ἐστὶ τοῦ Γαληνοῦ λέγοντος ἐκ κράσεως γίνεσθαι τὴν αἰσθησιν. εὐρεθήσεται οὖν τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς κρεῖττον. ἡ μὲν γὰρ κράσις τοῦ σώματος ἐστίν, ἡ δὲ αἰσθησις ἀλόγου ψυχῆς, ὅπερ ἄτοπον. κρεῖττον γὰρ ἡ αἰσθησις τῆς κράσεως, ἐπειδὴ ὡς ὄργανον αὐτῇ κέχρηται. εἰ μὴ γὰρ τοίως δὴ κραθῆ⁴⁾ ἕκαστον τῶν μορίων, οὐκ ἐνεργεῖ ἡ αἰσθησις. κράσεως γὰρ ἐπιτηδείας δεόνται. αὕτη πρώτη κατηγορία, διότι ἐκ τῆς κράσεως 36 λέγει γενέσθαι τὴν αἰσθησιν. δευτέρα δέ, ὅτι ἐπειδὴ πᾶν σύνθετον σῶμα ἔχει τι τῶν ἀπλῶν ὡς ἐπὶ οἰκίας. ἔχει γὰρ καὶ τὸ βαρὺ τῶν λίθων καὶ τὸ ἀναίσθητον καὶ μὴ τις εἴπη, ὅτι ἐπὶ τῶν κράσει συνθέτων οὐκ ἔστι τοῦτο εὐρεῖν. ἰδοὺ γὰρ τὸ ὑδρέλαιον καὶ τὸ οἰνόμελι ἄλλο τι παρὰ τὰ ἀπλά. λέγομεν γὰρ ὅτι, εἰ καὶ μὴ ἔμειναν φυλάττοντα τὴν ἀκραυρῆ ποιότητα, ἀλλ' ὁμως ἔχουσι τι τῶν ἀπλῶν, εἰ καὶ μηδὲν φαίνεται. οὕτως οὖν καὶ ἡ κράσις, ἐπειδὴ ἐκ τῶν ἀπλῶν στοιχείων γίνεται, ταῦτα δὲ σώματά εἰσιν, εὐρεθήσεται καὶ αὕτη σῶμα οὐσα, ὅπερ ἄτοπον. ἡ γὰρ αἰσθησις οὐ σώματος, οὐκ οὖν ἐκ σώματος ἀσώ- 37 ματόν τι γίνεται. τρίτη κατηγορία, ὅτι κακῶς τὴν αἰσθησιν ἀπὸ κράσεως εἶπε γίνεσθαι. ἀπὸ γὰρ τοῦ μελιζονός ἐστὶν ἐπι-

¹⁾ γράμματι P. ²⁾ Aristot. Metaph. 1000b 5 Diels, Vorsokratiker S. 213. ³⁾ Gal. De elem. I 3 = vol. I 428. ⁴⁾ κραθεῖ P.

χειροῦντα κατασκευάσαι. ἡ γὰρ φυτικὴ ψυχὴ χεῖρων οὐσα τῆς ἀλόγου οὐκ ἔπεται τῇ κράσει. ἀλλ' ὡς ὄργανον κέχρηται καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῆς. εἰ δ' οὐκ ἐν ταύτῃ ἔχουσι τὸ εἶναι, ἀλλ' ἔξωθεν ἐπιφοιτῶσι, πολλῶ πλέον ἢ ἀλογος οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶ τῇ κράσει, ἀλλ' ὡς ὄργανον ταύτῃ κέχρηται. ὅπου μὲν γὰρ ἡ ἀλογος, ἐκεῖ καὶ ἡ φυτικὴ· οὐκ ὅπου δὲ ἡ φυτικὴ, ἐκεῖ καὶ ἡ ἀλογος. καὶ ἄλλως δὲ ἄτοπον, ὅτι ἔσται τὰ χεῖρω ποιητικὰ τῶν κρεῖττόνων.

„Ὅσοι δὲ μενόντων ἀμεταβλήτων καὶ τοι- 38 ούτων, οἰάπερ ἐστὶ καὶ μόνον ἀναμιγνυμένων ἀλλήλοισ.“¹⁾

Ὁ Ἐμπεδοκλῆς²⁾ ἐξ ἀμεταβλήτων τῶν τεσσάρων στοιχείων ἠγεῖται γίνεσθαι τὴν τῶν συνθέτων σωμάτων φύσιν, οὕτως ἀναμειγμένων ἀλλήλοισ τῶν πρώτων, ὡς εἰ τις λειώσας ἀκριβῶς καὶ χροῶδη ποιήσας ἰὸν καὶ χαλκὸν καὶ καδμείαν καὶ μίση³⁾ μίξειεν, ὡς μηδὲν ἐξ αὐτῶν δύνασθαι μεταχειρίσασθαι χωρὶς ἑτέρου.

Εἰ δὲ ἐκ τῶν πρώτων αἰσθητικῶν ἀπάντων 39 ἢ οὐκ αἰσθητικῶν, οὐπω δεικνυσιν. ἄμφω γὰρ ἐνδέχεσθαι φησιν.⁴⁾

Φησὶ εἰς τὸ Περὶ συστάσεως ἰατρικῆς. Χρη⁵⁾ τοίνυν τὸ μέλλον ὀδυνήσεσθαι παθητόν τε εἶναι καὶ αἰσθητόν, οὐ μὴν ἐξ αἰσθητικῶν γε τῶν πρώτων ἀναγκαῖον εἶναι τὸ αἰσθητικόν, ἀλλ' ἀρκεῖ τὸ παθητόν⁶⁾ μόνον. αἰσθητικὸν γὰρ δύναται γενέσθαι ποτὲ μεταβάλλον τε καὶ ἀλλοιούμενον. ἐπεὶ δ' ἀπείρους τὸ πλῆθος ἐγγωρεῖ⁷⁾ γενέσθαι τὰς ἐκ τῶν στοιχείων ἀλλοιώσεις τε καὶ κράσεις, ἀπειροὶ τῶν κατὰ μέρος σωμάτων αἱ ἰδιότητες συστήσονται, καθ' ἃς οὐδὲν ἄτοπον ἀναίσθητα γίνεσθαι πολλὰ καὶ τῶν αἰσθανομένων τὸ μὲν μᾶλλον αἰσθάνεσθαι, τὸ δ' ἥτιον.

„Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ σχήματος τοῦ 40 συλλογιστικοῦ καὶ τὸν ἀπὸ τῆς ἰάσεως ἐρωτῆ λόγον, ὥσπερ ἠρώτησε καὶ τὸν ἀπὸ τῶν ἀλγημάτων.“⁸⁾

¹⁾ Gal. De elem. I 3 = vol. I 431. ²⁾ Aus Gal. XV 32. ³⁾ cf. Gal. De elem. I 1 (= vol. I 413). ⁴⁾ Gal. De elem. I 3 (vol. I 432). ⁵⁾ Aus Gal. De constitut. art. med. c. 7 = vol. I 250. ⁶⁾ παθητόν hat auch cod. Laur. 74, 3. ⁷⁾ Dieselbe Wortstellung bietet der cod. Laur. 74, 3. ⁸⁾ Gal. De elem. I 434.

Οἱ ὑποθετικοὶ συλλογισμοὶ εἰσιν ἕξ. εἷς μὲν ὁ τῆ θέσει τοῦ ἡγουμένου τὸ ἐπόμενον συνεισφέρων, οἷον ἀνθρωπός ἐστι καὶ ζῷόν ἐστιν. ἀλλὰ μὴν ἀνθρωπος, ζῷον ἄρα. δευτερος δὲ ὁ τῆ ἀναιρέσει τοῦ ἐπομένου τὸ ἡγούμενον ἀναιρῶν, οἷον εἰ ἀνθρωπός ἐστι, καὶ ζῷόν ἐστιν. ἀλλὰ μὴν οὐ ζῷον. οὐκ ἀνθρωπος ἄρα. οὗτος ἐστὶν ὁ παρ' Ἱπποκράτους ἐνταῦθα λεγόμενος. τρίτος δὲ ὁ μετὰ ἀποφάσεως ποιῶν τὴν διαίρεσιν, οἷον ὅτι τὸ προσιὼν οὐκ ἀνθρωπος καὶ ἵππος ἐστίν. εἶτα τῆ ὑποθέσει τοῦ ἐνὸς ἀναιρῶν τὸ λοιπὸν. ἀλλὰ μὴν ἀνθρωπός 41 ἐστίν, οὐκ ἄρα ἵππος ἦν. τέταρτος δὲ ὁ ἐκ διαζευκτικῶν τῆ ὑποθέσει τοῦ ἐνὸς ἀναιρῶν τὸ λοιπὸν ἢ τὰ λοιπά, οἷον ἢ πλευρὰ τῆ πλευρᾶ ἢ ἴση ἐστίν ἢ μείζων ἢ ἐλάττων. ἀλλὰ μὴν ἴση ἐστίν, οὐκ ἐστὶν ἄρα μείζων, οὐκ ἐστὶν ἐλάττων. πέμπτος ὁ τῆ ἀναιρέσει τοῦ ἐνὸς διὰ τῶν λοιπῶν κατασκευάζων τὸ ἕτερον, οἷον ἢ πλευρὰ τῆ πλευρᾶ ἢ ἴση ἐστίν ἢ μείζων ἢ ἐλάττων. ἀλλὰ μὴν οὔτε μείζων οὔτε ἐλάττων, ἴση ἄρα ἐστίν. ἕκτος ὁ ἐξ ὄλων ὑποθέσεων προερχόμενος, οἷον εἰ ὁ θεὸς ἀγαθός, εἰ ἀπιδιον τὸ πᾶν, ἀμειβουσιν αἱ ψυχαὶ διαφόρους φύσεις σωμάτων.

42 „Εἰ ἐν ὧν ὁ ἀνθρωπος ἀλγεῖ, καὶ ὁ τρόπος τῆς ἰάσεως εἷς ἐστίν.“¹⁾

Τὴν ὕλην ψευδῆ λαβὼν, λέγω δὴ τὰς προτάσεις, συνήγαγε ἀληθὲς συμπέρασμα βουλόμενος ἐκ περιουσίας δεῖξαι, ὅτι ἐν οὐκ ἐστὶ τὸ στοιχεῖον. μεμαθήκαμεν γάρ, ὅτι δύο τινῶν ὄντων ἐν τῷ συλλογισμῷ, ὕλης τε καὶ εἶδους, κρείττον κατὰ τὴν ὕλην σφάλλῃσθαι ἢ κατὰ τὸ εἶδος. τῆς μὲν γὰρ ὕλης μὴ καλῶς ἐχούσης, δταν τὸ εἶδος καλῶς ἔχη, καθάπερ ἐνταῦθα, συνάγεται ἀληθὲς συμπέρασμα. τὸ δὲ εἶδος εἰ παραβλαβῆ²⁾, κἂν ἢ ὅλη ὕλη ἀληθής, οὐ συνάγεται ἀληθές.

43 „Οὔτε γὰρ τὸ πᾶμπαν ἡέρα λέγω τὸν ἀνθρωπον.“³⁾

Ἐκ⁴⁾ τῆς φωνῆς ταύτης σημαίνεται τὸ μὴ παντελῶς, οὐ τὸ μηδὲν. οὐ γὰρ ἀναιρεῖται παντάπασιν ὑπὸ τῆς τοῦ πᾶμπαν λέξεως τὸ πρᾶγμα. φαίνεται γοῦν ὁ τε ποιητὴς κατὰ τοῦτο τὸ σημαίνοντον χρώμενος τῆ πᾶμπαν φωνῆ δι' ὧν φησί:

οὐδ' ὅτι πᾶμπαν⁵⁾

¹⁾ Gal. De elem. I 3 = vol. I 435. ²⁾ παραβλαβεῖ P. ³⁾ Gal. De elem. I 3 = vol. I 438. ⁴⁾ Aus Galen XV 18. ⁵⁾ Hom. II. XIII 348.

Ἦθελε λαὸν ὀλέσσαι Ἀχαιῶν Ἰλιόθι πρό,

αὐτὸς θ' Ἱπποκράτης¹⁾, ἠνίκα ἂν λέγῃ: „Τῶν ὀξέων νοσημάτων οὐ πᾶμπαν ἀσφαλῆες αἱ προαγορεύσεις²⁾ οὔτε τῆς ὑγείας οὔτε τοῦ θανάτου.“ ὁ μὲν γὰρ ποιητὴς τὸν Δία φησὶ χαριζόμενον τῆ Θέτιδι πολλὴν³⁾ μὲν ὄλεθρον ἐθέλειν ἐργάσασθαι τῶν Ἑλλήνων, οὐ μὴν παντελῶς γ' αὐτοὺς διαφθεῖραι. ὁ δ' Ἱπποκράτης πολλὰς μὲν τῶν προρρήσεων εἶναι βεβαίας, ὡς ἐπεδείξαμεν ἐν τοῖς εἰς τὸ Προγνωστικὸν ὑπομνήμασιν, οὐ μὴν ἀπάσας γε βέλτιον ἀκούειν.

„Ἀξιώ δ' ἐγώ γε τὸν φάσκοντα αἶμα μούνον 44 εἶναι τὸν ἀνθρωπον καὶ ἄλλο μηδὲν δεικνύναι αὐτὸν μὴ μεταλλάσσοντα τὴν ιδέαν.“⁴⁾

Τὸ γὰρ χρῶμα τῶν χυμῶν ἐστίν, οὐ τῶν στερεῶν τοῦ ζῶου μορίων τῶν ἐπικρατούντων δηλονότι καὶ πλεονεκτούντων, οὐ τῶν ἐλλειπόντων⁵⁾.

Εἰς τὸ „τὴν ιδέαν“.

Μάλιστα⁶⁾ μὲν γὰρ ἐχρῆν, φησὶ⁷⁾, τοὺς ὀγκαινοντας ἀνθρώπους αἶμα μόνον ἔχειν ἐν τῷ σώματι χωρὶς χολῆς τε καὶ φλέγματος, εἴπερ ἢ φύσις αἶμα μόνον ἐστίν· ἔπειτα δὲ εἰ καὶ συγχωρηθεῖη ποτ' ἐπικιᾶσθαι χολὴν καὶ φλέγμα, ἠλικίαν μίαν τινὰ ἢ ὥραν τοῦ ἔτους εὐρίσκεισθαι, καθ' ἣν αἶμα μόνον ἐστίν ἐν τῷ σώματι χωρὶς τῶν ἄλλων χυμῶν. ὥσαύτως δὲ ἐλέγχει καὶ τοὺς ἦτοι χολὴν ἢ φλέγμα φάσκοντας εἶναι τὸν ἀνθρωπον.

„Ἀνάγκη τοίνυν, ὅτε τοσοῦτον διήλλακται 45 ἀλλήλων τὴν ιδέαν τε καὶ τὴν δύναμιν, μὴ ἐν αὐτὰ εἶναι, εἴπερ μὴ πῦρ τε καὶ ὕδωρ ἐν ἐστίν.“⁸⁾

Ἰδέαν μὲν λέγει τὴν φύσιν, δύναμιν δὲ τὰ σχήματα αὐτῶν καὶ τὰ μὲν τοῦ πυρὸς μόρια πυραμοειδῆ⁹⁾ φησὶν ὁ Πλάτων εἶναι, τὰ δὲ τῆς γῆς κυβοειδῆ. τὸ δὲ καλούμενον ὀκταέδρον σχῆμα τοῦ ἀέρος ἴδιον εἶναι νομίζει, καθάπερ καὶ τὸ εικοσαέδρον ὕδατος. λέγει δὲ τὰ σχήματα ταῦτα σύνθετα

¹⁾ Hipp. Aphor. II 19 = vol. IV 474 L. ²⁾ προαγορεύσεις P. ³⁾ πολλήν P. ⁴⁾ Gal. De elem. I 3 = vol. I 439 = Hipp. VI 36 L. = Gal. XV 41. ⁵⁾ ἐλλειπόντων P. ⁶⁾ Entlehnt aus Galen XV 42. ⁷⁾ φασί P. ⁸⁾ Gal. De elem. I 3 = vol. I 441 = Hipp. VI 42 L. = Gal. XV 67. ⁹⁾ Aus Gal. De placit. Hipp. et Plat. VIII 3 = vol V 668 (670 M).

είναι. τὸ¹⁾ μὲν τῆς πυραμίδος ἐκ τεσσάρων ἰσοπλευρῶν τριγώνων, τὸ δὲ ἑξάεδρον τοῦ κύβου²⁾ τετραγώνων ἑξ, τὸ δ' ὀκτάεδρον τοῦ ἀέρος ὀκτὼ τριγώνων ἰσοπλευρῶν, ὥστερ γε καὶ τὸ εἰκοσάεδρον τοῦ ὕδατος εἴκοσι τριγώνων. εἰτά φησι τὸ μὲν ἰσόπλευρον τρίγωνον ἐκ τριγώνων ὀρθογωνίων ἑξ γινόμενον, τὸ δὲ τετράγωνον ἐκ τεσσάρων.

Ἀπὸ τοῦ ὀρθογώνου λόγου τῶν περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων.

46 „Πῶς γὰρ [ἄν] ἐν γε ὃν ἄλλο τι γεννήσειεν, εἰ μή τιμι μιχθεῖη ἄλλῳ;“³⁾

Καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ὁμοφύλων ἡ σύνοδος οὐκ ἔξ ἀνάγκης γεννᾷ. λέλεκται γὰρ ἐν τοῖς Ἀφορισμοῖς ὁ λόγος οὗτος αὐτῷ τέλειος, ἐνθα φησίν⁴⁾. „Ὀκόσαι ψυχρὰς καὶ πυκνὰς τὰς μήτρας ἔχουσι, οὐ κῦσκονται καὶ ὀκόσαι καθύγρους ἔχουσιν, οὐ κῦσκονται· ἀποσβέννεται γὰρ ὁ γόνος. καὶ ὀκόσαι ξηρὰς μᾶλλον καὶ περικαέας. ἐνδείη γὰρ τῆς τροφῆς φθείρεται τὸ σπέρμα· ὀκόσαι δὲ ἑξ ἀμφοτέρων τῆ κρᾶσει συμμετρῶς ἔχουσι, ἐπίτεκνοι γίνονται.“

47 „Οἱ τε τὸν ἀέρα, καὶ οὗτοι πῦρ μὲν γίνεσθαι φασιν ἀραιούμενον, ὕδωρ δὲ πυκνούμενον.“⁵⁾

Αεὶ γινώσκεις, ὅτι οἱ Στωϊκοὶ ψυχρὸν τὸν ἀέρα φασὶν καὶ ὑγρὸν, ἐκ δὲ τῆς πρὸς τὸ πυρῶδες στοιχείον ἐπιμιξίας εὐκρατον γίνεσθαι, ὃν ὁ Ἀριστοτέλης τε καὶ οἱ περὶ αὐτὸν θερμοὶ εἶναι φασὶ καὶ ὑγρὸν.

48 „Μὴ τοίνυν μηδὲ ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὰ τῶν ζῴων σώματα τῶν τεττάρων στοιχείων οὐδὲν εἰλικρινές οὐδὲ παντελές ἐστίν, ἀπιστῶμεν ἐκ τούτων αὐτὰ κεκρᾶσθαι.“⁶⁾

Τεσσάρων⁷⁾ γὰρ ὄντων γενῶν, ἑξ ὧν συμπέπηγε τὸ σῶμα, γῆς πυρὸς ὕδατός τε καὶ ἀέρος, ἀκριβέστερον φαίνεται καὶ χρησιμώτερον ἰατρῷ περὶ αὐτῶν ὁ Ἱπποκράτης γεγραφώς. ἐκ μὲν γὰρ τῶν τεσσάρων στοιχείων φησὶ γεγονέναι τὸ σῶμα καλῶν τοῦπίπαι ἀπὸ τῶν δραστηκῶν ποιότητων αὐτά, τὸ μὲν

¹⁾ Aus Gal. I. I. p. 669 (671 M.). ²⁾ getilgt von Müller. ³⁾ Gal. De elem. I 3 = vol. I 440 = Hipp. VI 36 L. ἂν om. P. ⁴⁾ Hipp. Aphor. 5, 62 (vol. IV 554 L.). ⁵⁾ Gal. De elem. I 4 = vol. I 443 ⁶⁾ Gal. De elem. I 5 = vol. I 452. ⁷⁾ Aus Gal. De placit. Hipp. et Plat. VIII 4 = vol. V 676 (= 679 M.).

ψυχρὸν, τὸ δὲ ὑγρὸν καὶ τὸ μὲν θερμόν, τὸ δὲ ξηρόν, οὐ μὴν κατ' ἐκεῖνά γε τὸν περὶ τῶν νοσημάτων λόγον ἐποιήσατο. 49 δυνάμει μὲν γὰρ ἐστίν ἐν τοῖς σώμασιν (fol. 26 inc.), ἐνεργεῖα δὲ οὐκ ἐστίν. ἀλλὰ τὰ ἐξ αὐτῶν γεγονότα διὰ μέσων τῶν τροφῶν αἷμα καὶ φλέγμα καὶ ξανθὴ χολή καὶ μέλαινα. πυρὶ μὲν ἀνάλογον ἡ ξανθὴ χολή, ἡ δὲ μέλαινα τῆ γῆ, τὸ δὲ φλέγμα τῷ ὕδατι καὶ διὰ τοῦτο θερμὴ μὲν καὶ ξηρὰ τὴν δυνάμιν ἐστίν ἡ ξανθὴ χολή, καθάπερ τὸ πῦρ, ψυχρὰ δὲ ἡ μέλαινα καὶ ξηρὰ παραπλησίως τῆ γῆ, τὸ δὲ φλέγμα ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, ὥστερ τὸ ὕδωρ. μόνον δὲ τὸ ἀερώδες στοιχείον ἐν τοῖς τῶν ζῴων σώμασιν ὀραῖται πλησίον τῆς ἑαυτοῦ φύσεως ἐν τε ταῖς ἀναπνοαῖς καὶ κατὰ τοὺς σφυγμούς. ἤδη δὲ κἂν τοῖς παλμῶδεσι πάθει ἐμφυσήμασι τε καὶ οἰδήμασιν ἐν τε ταῖς καλουμέναις πνευματώσεσιν. ἡ δ' ἑξ ἀπάντων τῶν τεσσάρων στοιχείων 50 σύμμετρος κρᾶσις ἐγέννησε τὸ ἀκριβές αἷμα. ἀκρι¹⁾ μὲν οὖν τοῦ πλέον²⁾ ἢ ἔλασσον ἕκαστον τῶν συντιθέντων ἡμᾶς γιγνόμενον³⁾ αἱ νόσοι καθίστανται κοινὸς ὁ λόγος ἐστίν ἐπὶ τε τῶν χυμῶν καὶ τῶν στοιχείων. ἐπὶ δὲ τοῦ καθ' ἑαυτὸ που στάντος ἐν τινι τόπῳ τοῦ σώματος οὐκέθ' ὁμοίως ὁ λόγος ἀληθής. οἱ μὲν γὰρ χυμοὶ σαφῶς ὀρῶνται, καθ' ὅπερ ἂν ἐν τῷ σώματι μόριον σῶσι, νόσους ἐργαζόμενοι, τὰ ἐρυσιπέλατα καὶ τοὺς ἔρπητας ἡ ξανθὴ χολή, τοὺς καρκίνοους δὲ ἡ μέλαινα, τὰ δ' οἰδήματα τὸ φλέγμα. τὸ δ' αἷμα κατὰ τε τὸν πνεύμονα 51 καὶ μετὰξὺ θώρακος τε καὶ πνεύμονος, δταν ἐκχυθὲν τῶν οικείων ὀργάνων στῆ σηπόμενον, ἐν τῷ χρόνῳ φθορὰν ἐργάζεται καὶ κατὰ γαστέρα καὶ κατὰ τὰ μεγάλα τῶν τραυμάτων θρομβούμενον ἐσχάτους κινδύνους ἐπιφέρει. γῆν δ' οὐδαμοῦ καθ' ἑαυτὴν ἰδεῖν ἐστὶ μόνην ἐν τῷ σώματι ἀθροισθεῖσαν, ὥστερ οὐδὲ πῦρ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ μόνον οὐδ' ὕδωρ στοιχείον, ἀλλ' ἰχώρας τινὰς ἐπιμιχθέντων ἀλλήλοις τοῦ θ' ὕδατώδους στοιχείου καὶ τοῦ πυρῶδους, οὐ μόνων οὐδ' εἰλικρινῶν ἀλλὰ πάχους ἰλωδους προσλαβόντων. οὕτω δὲ καὶ τὸ φρωδές 52 πνεῦμα γεννᾶται κατὰ τὰ ζῶα προσλαβούσης γε τῆς ἀερώδους οὐσίας ὑγρὰν ἰκμάδα. καλῶς μὲν οὖν ὁ Ἱπποκράτης ἐπὶ τῶν χυμῶν ἔγραψε τὸ χωριζόμενος τε τῶν ἄλλων καὶ καθ' ἐν

¹⁾ Aus Galen. I I. p. 678. ²⁾ πλέονος ἢ ἐλάσσονος ἕκαστου Müller. ³⁾ γινόμενον Müller.

διοὺν ἰσταμένους μόριον αἰτίους γίνεσθαι νοσημάτων. οὐκ ὀρθῶς δ' ὁ Πλάτων ἐπὶ τῶν στοιχείων εἶπεν αὐτό.

53 „Καὶ μὴν εἰ γῆν ὕδατι δεύσειας, οὐδὲν ἔσται σοι πλέον πηλοῦ.“¹⁾

Ἀπὸ τοῦ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην καὶ Πλάτωνα δογμάτων ὀρθοῦ λόγου. Καὶ²⁾ μὴν καὶ τὸν τρόπον, ὃν ἐκ τῶν στοιχείων τὰ σώμαθ' ἡμῶν συνίσταται, τὸν αὐτὸν ἀμφότεροι λέγουσιν, οὐ δῆπου τῆς γῆς ὕδατι φουραθείσης, εἴτ' ἐν ἡλίῳ θερμανθείσης γεννᾶσθαι τὰ ζῶα φάσκοντες, ἀλλὰ διὰ πλειόνων τῶν μεταξὺ μεταβολῶν. ἐκ μὲν γὰρ τῶν τεττάρων στοιχείων ἢ τε τῶν φυτῶν ἔστι γένεσις οἱ τ' ἐξ αὐτῶν καρποὶ καὶ τὰ σπέρματα. τροφή δὲ ταῦτα πάντα προβάτοις τε καὶ ὕσιν αἰεὶ τε καὶ βουσί καὶ τοῖς ἄλλοις ζῴοις, ὅσα πῶας ἢ καρποὺς δένδρων ἢ ἀκρεμόνας ἢ ῥίζας ἔσθιει. τοῖς δὲ ἀνθρώποις αὐτὰ τε ταῦτα τροφαὶ τὰ ζῶα. γεννᾶται δ' ἐν αὐτοῖς ἐκ τούτων αἷμα καὶ φλέγμα καὶ χολαὶ διτταί, πλείστον μὲν αἷμα, διὸ καὶ φαίνεται μόνον ἐν ταῖς φλεψίν, ὀλίγον δὲ τῶν ἄλλων ἐκάστου³⁾. καὶ τοῦτ' ἔστιν αὐτὸ τὸ αἷμα (fol. 26^b inc.) τῆς γενέσεως ἡμῶν ὕλη⁴⁾, τὸ συγκείμενον ἐκ τῶν τεσσάρων χυμῶν, κατ' ἐπικράτειαν δ' ὀνομασμένον οὕτω. γεννώμεθα γὰρ ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὰς μήτρας κνούμενοι καὶ τὴν τε⁵⁾ πρώτην⁶⁾ διάπλασιν ἐκ τούτου λαμβάνομεν, ἐφεξῆς δὲ ταύτη τῶν διαπλασθέντων μορίων τὴν τε διάρθρωσιν καὶ τὴν αὐξήσιν καὶ τὴν τελείωσιν. ἀποκνηθέντες δὲ καὶ πρῶτον μὲν τῷ γάλακτι τροφόμεθα τὴν γένεσιν ἐξ αἵματος ἔχοντι, μετὰ δὲ ταῦτα ταῖς αὐταῖς τοῖς τελείοις τροφαῖς ἐξ ὧν πάλιν αἷμα καὶ φλέγμα καὶ χολὴ ξανθὴ καὶ μέλαινα γεννᾶται.

55 „Ἄπαντες γοῦν γνωρίζουσιν ἄρτον καὶ φακῆν καὶ πτισάνην.“⁷⁾

Τῶν ὀσπρίων ἢ φακῆ θερμαίνει καὶ ξηραίνει καὶ τῶν λαχάνων ἢ κράμβη καὶ τῶν κρεῶν ὡσαύτως, οἷα τὰ τῶν ἀγρίων συῶν ἔστι καὶ τὰ ταριχευθέντα. Ἀπὸ τοῦ περὶ διαίτης ὑγιεινῆς Ἱπποκράτους⁸⁾.

Τί ἐστιν ἐλατήριον; ἀγρίου σικίου χυλός.

¹⁾ Gal. De elem. I 5 = vol. I 455. ²⁾ Gal. De placit. VIII 4 = vol. V 671 (673 M). ³⁾ Ἐκαστον Müller. ⁴⁾ ὡς ὕλη συγκείμενον Müller. ⁵⁾ γε Müller. ⁶⁾ περ αὐτὴν P. ⁷⁾ Gal. De elem. I 6 = vol. I 458. ⁸⁾ Gal. XV 179.

„Ἐπεὶ γὰρ ἀλλοιοῦσθαι πέφυκεν ἡ οὐσία, τίνες 56 αὶ δυνάμεναι τοῦτο δεῖν ὑπάρχουσι ποιότητες, ἐφεξῆς ἴδωμεν.“¹⁾

Ἐνταῦθα δεικνύσιν ὁ Γαληνὸς ὅτι εἶναι τὰ στοιχεῖα ἀπὸ τῶν ἀλλοιουσῶν ποιότητων, καθάπερ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς. ὁ δ' αὐτὸς ἀνήρ δεικνύσι ταῦτα καὶ ἐν τῷ πρώτῳ Περὶ οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ τῶν ῥοπῶν (?).

Ἀρχὴ τοῦ β. περὶ στοιχείων.

„Μεταξὺ δὲ τούτων ἀκείνων ἡμῖν μὲν οἱ τέσ- 57 σαρες χυμοί, τῶν δ' ἄλλων ζῴων ἐκάστῳ τοῦθ', ὅπερ ἂν ὕλη τῆς γενέσεως αὐτῶν ἢ προσεχῆς.“²⁾

Μεταβάλλει γὰρ τὰ μὲν εὐθὺς εἰς ἄλλα, τὰ δὲ διὰ μέσων ἐτέρων, ὅσον αὐτὴ γῆ μὲν εἰς πυροὺς καὶ κριθὰς καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα τούτων δ' αὐ πάλιν ἕκαστον εἰς ἀνθρωπίαν σάρκα. οὐ μὴν αὐτῇ γε τῇ γῆ σάρκα γενέσθαι δυνατὸν ὑπερβάσῃ τὴν ἐν τῷ μέσῳ μεταβολῆν.

„Ἐκατέρων γὰρ ὁ λόγος ἔχει τι πιθανόν.“³⁾ 58

„Οἱ γὰρ χρὴ τό γε περιττὸν τῶν χολῶν καὶ τοῦ φλέγματος ἐκκρίνεσθαι προνοεῖσθαι κατὰ τὴν ὑγιεινὴν διαίταν, ὅπως μὴ πλεονάσαντες ἐν φλεγματικοῖς ἢ χολοποιοῖς ἐδέσμοισιν αὐξήσωμέν τινα τῶν χυμῶν τούτων, εὐδηλόν ἔστι. τοῦτο οὖν ὁμολογούμενον ἔχοντες οὐδὲν εἰς τὰ τῆς τέχνης ἔργα βλαβησόμεθα κατ' οὐδετέραν δόξαν, εἴαν τε στοιχειώδεις τοὺς δ χυμοὺς λέγωμεν εἴαν τε τὸ μὲν αἷμα μόνον ὑπὸ τῆς φύσεως γίνεσθαι κατὰ πρῶτον λόγον, ἐπεσθαι δ' ἐξ ἀνάγκης αὐτοῦ τῇ γενέσει τοὺς ἄλλους τρεῖς χυμούς. Ἀπὸ τοῦ Περὶ τῶν ἐναντῶ δοκούντων⁴⁾. Ἐν δὲ τῷ Περὶ τῶν καθαιρόντων φαρμάκων φησὶν ὅτι τὰ γὰρ τοι καθαιρόντα⁵⁾ . . .

„Ἐπ' αὐταῖς δὲ τρίτον τὸ φλέγμα κατὰ φύσιν.“⁶⁾ 59

Δέδεικται δὲ ἡμῖν ὅτι μὲν τοῦ φλέγματος χυμὸς ἐκ τῶν φλεγματικῶν ἐδεσμάτων κατὰ τὴν πρώτην ἐν τῇ γαστρὶ πέψην

¹⁾ Gal. De elem. I 9 = vol. I 483. ²⁾ Gal. De elem. II 1 = vol. I 493. ³⁾ Gal. De elem. II 1 = vol. I 494. ⁴⁾ Über diese verloren gegangene Schrift Galens vgl. Philol. 52 S. 431—34 und Philol. 55 S. 689—93. ⁵⁾ Das Zitat ist unvollständig; gemeint scheint die Stelle zu sein bei Gal. XI 36: τὰ γὰρ τοι καθαιρόντα δι' αὐτὸ τοῦτο πρὸς ἀπάντων ὀνομάζεται καθαιρόντα, διότι καθαρὸν ἀποφαίνει τὸ αἷμα τῶν εἰρημένων περιτωμάτων. ⁶⁾ Gal. De elem. II 4 = vol. I 502.

γινόμενος, ὡσπερ ὁ πικρόχολός τε καὶ μελαγχολικός ἐν ἥπατι μεταβάλλον τε κατὰ τὴν ἐν τούτῳ (fol. 22 inc.) πέψιν ὁ φλεγματικός εἰς αἷμα. καὶ διὰ τοῦτο μηδὲν αὐτοῦ γεγονὸς ἴδιον ὄργανον εἰς κάθαρσιν τοῦ αἵματος ὡσπερ αἶ τε κύστεις ἀμφότεραι καὶ ὁ σπλήν.

60 „Ἐνι δὲ καὶ ὄξύ καὶ γλυκὺ καὶ πικρὸν καὶ ἀλμυρὸν καὶ παντοῖον.“¹⁾

“Ὡσπερ²⁾ δηλονότι καὶ κατὰ τὸν ἀνθρώπου δξὺ μὲν τὴν μέλαιναν χολήν, πικρὸν δὲ τὴν ξανθήν, γλυκὺ δὲ τὸ αἷμα καὶ ἀλμυρὸν τὸ φλέγμα. καὶ γὰρ καὶ τοιοῦτόν ἐστι τὸ φλέγμα καθάπερ ἄλλο γλυκὺ καὶ ἕτερον ὄξύ, καὶ τι μηδεμίαν ἔχον ἐπίσημον ποιότητα. διὰ τοῦτο μοι δοκεῖ καὶ κατὰ τὸ τέλος τῆς ῥήσεως προσθεῖναι τὸ καὶ παντοῖον, οὐ μόνον ἐν τῷ φλέγματι διαφορὰς ὄρων παμπόλλας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς ἄλλους χυμούς. ὡσπερ γὰρ ὄξύ καὶ γλυκὺ καὶ πικρὸν καὶ ἀλμυρὸν, οὕτως καὶ στρυφνὸν τι καὶ ἀσθηρὸν καὶ δριμύ καὶ λιπαρὸν εἶδος ἐστι χυμοῦ ἐν τε τοῖς ζώοις καὶ φυτοῖς καὶ δηλονότι καὶ κατὰ τὴν γῆν ἀνάλογον αὐτοῖς.

61 Ἀρχὴ τοῦ πρώτου Περὶ κρᾶσεων.

Κρᾶσις ἐστὶν ἔνωσις τῶν ἐναντίων ὄλων δι' ὄλων κερανυμένον. καὶ ἄλλως· ἢ ἐξ ὁμοίων καὶ ἐξ ἀνομοίων σύστασις τοῦ ζώου. καὶ ἄλλως. κρᾶσις ἐστὶν ὡς ἡ τῶν ὑγρῶν διαν τῶν ὄγκων παρακειμένων δρῶσαι εἰς ἀλλήλας αἱ ποιότητες δι' ἀλλήλων διαβῶσι. τῶν γὰρ μίξεων ἢ μὲν ἐστὶ κρᾶσις ὡς ἐπὶ τοῦ οἰνομέλιτος, ἢ δὲ παράθεσις.

62 „Ἐξ μὲν γὰρ γίνεσθαι τῶν τεσσάρων ἀλλήλαις ἐπιπλεκομένων τὰς συζεύξεις, ἀλλὰ τὰς δύο τούτων ἀδυνατοὺς ὑπάρχειν.“³⁾

Δεῖ δὴ τὸν τῶν ἐκτεθέντων ὄρων ἀριθμὸν ἐπὶ τὸν μονάδι ἐλάττονα πολλαπλασιάζειν καὶ τοῦ γενομένου τὸ ἥμισυ λαβόντα τσαούτας λέγειν εἶναι τὰς συμπλοκάς καὶ ἡ αἰτία τῆς μεθόδου δήλη. ἐπειδὴ γὰρ ἕκαστον πρὸς τὰ λοιπὰ πάντα σχέσιν ἔχει καὶ εἰσὶν αἱ σχέσεις μονάδι ἐλάττονας τῶν ὄρων, ἅτε μεταξὺ τῶν ὄρων οὔσαι, διὰ τοῦτο τὸν τῶν ἐκτεθέντων ὄρων ἀριθμὸν ἐπὶ τὸν μονάδι ἐλάττονα πολλαπλασιάζομεν καὶ γίνονται ἰβ',

¹⁾ Gal. De elem. II 5 = vol. I 507. ²⁾ Ohne Rücksicht auf die Satzkonstruktion aus Gal. XV 80 entnommen. ³⁾ Gal. De temper. I 2 = vol. I 518.

ἀφ' ὧν λαμβάνειν δεῖ τὸ ἥμισυ ὡς κὰν ταῖς πέντε φωναῖς ὁ Πορφύριος ποιεῖ καὶ γίνονται στ, ἀφ' ὧν αἱ δύο ἀσύστατοι, καὶ γίνονται δ.

„Ἀλλ' εἴπερ ὁ θάνατος τοιοῦτος, ἀναγκαῖον 63 ἤδη καὶ τὴν ζωὴν, ὡς ἂν ἐναντίαν ὑπάρχουσαν αὐτῷ, θεομήν τε εἶναι καὶ ὑγρᾶν.“¹⁾

Ἰστέον, ὅτι ἢ μὲν ζωὴ εἰδοπεποιήται, ὁ δὲ θάνατος οὐκ εἰδοπεποιήται. στέρησις γὰρ τίς ἐστι. καὶ πάλιν τὰ ἐναντία μεταβάλλουσι εἰς ἀλλήλα. ὁ δὲ θάνατος εἰς ζωὴν οὐ μεταβάλλει. μὴ ἀπατησάτω γὰρ ἡμᾶς τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος²⁾, ὅτι καὶ τὸ ζῶν ἐκ μὴ ζῶντος γίνεται καὶ ἐκ ζῶντος μὴ ζῶν. ἄλλο γὰρ τι αἰνιττόμενος ταῦτα ἔλεγεν. ἢ γὰρ διὰ τὴν μετεμψύχωσιν τοῦ ἄλλου φθορὰν εἶναι ἄλλου γένεσιν. οὕτω γὰρ ἐκ νεκρῶν σκόληκες γίνονται.

„Ἀλλὰ τοῦτο³⁾ μὲν καὶ ἄλλως αὐτῷ συμβέ- 64 βηκεν.“⁴⁾

Διὰ τὴν τοῦ ἡλίου ὑποχώρησιν. τῆς γὰρ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος θερμοσίας, ἢ ἴσχει κατὰ τὸ θέρος, ὁ ἥλιος αἴτιος ἐγγύς τε καὶ κατὰ κορυφὴν ἡμῶν ἀφικνούμενος καὶ μακροτέρων τὴν ἡμέραν ποιούμενος. οὕτως καὶ τῆς ἐν χειμῶνι ψυχρότητος ὁ αὐτὸς αἴτιος λοξὸς καὶ ταπεινὸς ἐν ὀλίγῳ τε χρόνῳ τὴν ὑπὲρ γῆς φορὰν ποιούμενος. ὁ δὲ Ἴπποκράτης⁵⁾ φησὶ· „Ὅταν δὲ ὁ χειμῶν καταλαμβάνῃ, ἢ τε χολὴ ψυχομένη ὀλίγη γίνεται καὶ τὸ (fol. 22^b inc.) φλέγμα αὔξεται πάλιν ἀπὸ τε τῶν ὑετῶν⁶⁾ [καὶ] τοῦ πλήθεος καὶ ἀπὸ τῶν νυκτῶν τοῦ μήμεος.“

„Ἐτος νότιον, ἐπόμβριον, ἀπνοια διὰ τέλεος.“⁷⁾ 65

Ἀναμνησθῶμεν,⁸⁾ ὅτι πολλὰς ἐν τῷ περιέχοντι καταστάσεις ἐωράκαμεν ἡρεμίαν τε καὶ νηρεμίαν ἐχούσας, καθάπερ ἐν τῇ θαλάττῃ γαλήνῃ. ὡς οὖν ἐν αὐτῇ διὰ παντὸς μὲν ἐστὶ ρεῦμα κατὰ τὸ βάθος ἢ μεῖζον ἢ μείον, οὐ φαίνεται δ' ἐνίοτε σαφῶς διὰ σμικρότητα, πλὴν εἰ στενὸν εἴη τὸ δεχόμενον αὐτὴν χωρίον, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐν τῷ περιέχοντι παντελὴς μὲν ἀκίνησία καὶ στάσις οὐδέποτε γίνεται. λανθάνει δ' ἐνίοτε

¹⁾ Gal. De temper. I 3 = vol. I 523. ²⁾ Phaedr. 71 D. ³⁾ τούτω P. ⁴⁾ Gal. De temper. I 4 = vol. I 526. ⁵⁾ Hipp. De nat. homin. I 7 = vol. VI 48 L. ⁶⁾ ὑετῶν P. ⁷⁾ Gal. De temper. I 4 = vol. I 531. (= Hipp. vol. III 66 L.) ⁸⁾ Aus Galens Kommentar zu den Epidemien des Hippokrates, Gal. XVII A 650, entlehnt.

διὰ μικρότητα. καὶ νέφη δ' ὀρώμεν ἐν ταῖς τοιαύταις ἀπνοαῖς
πολλάκις ἐστάναι μὲν δοκοῦντα, κινούμενα δὲ κατὰ ἀλήθειαν.

66 „Ὅτι δὲ καὶ παραβάλλοντες ἑτέρω κράσει
πολλάκις ἑτέραν ἀποφαινόμεθα τὴν ἑτέραν αὐτῶν
εἶναι θερμὴν ἐν ἴσῳ τῷ θερμότεραν, ἐπιλανθάνο-
νται τοῦδε.“¹⁾

Ταύτη²⁾ διήνεγκε τὸ μείζον τοῦ μεγάλου τῷ τὸ μὲν
μείζον παντὸς τοῦ μικροτέρου δύνασθαι μείζον λέγεσθαι, τὸ
δὲ μέγα οὐ παντὸς οὐτινος μείζον, ἀλλὰ μόνον τῶν ὁμογενῶν.
οὕτως δὲ καὶ περὶ μικροτέρου καὶ μικροῦ καὶ θερμότερου καὶ
θερμοῦ. διαφέρει γὰρ τὸ θερμὸν τοῦ θερμότερου τῷ τὸ μὲν
θερμότερον παντὸς τοῦ ψυχροτέρου δύνασθαι θερμότερον
λέγεσθαι, τὸ δὲ θερμὸν οὐ παντὸς οὐτινος θερμόν, ἀλλὰ³⁾
δηλονότι τῷ μέσῳ τε καὶ συμμέτρῳ προσαγορευομένῳ καθ'⁴⁾
ἕκαστον γένος ἢ εἶδος ὡσπερ κανόνι παραβάλλοντες⁴⁾ καὶ κρι-
τηρίῳ· διαφέρει τῷ τὸ μὲν θερμότερον πρὸς διουὶν τὸ ἐπι-
τυχὸν παραβάλλεσθαι, τὸ δὲ θερμὸν πρὸς μόνον τὸ σύμμετρον.

67 „Φλέγμα μὲν ὑγρότατόν ἐστι καὶ ψυχρότατον,
αἷμα δὲ θερμότατον καὶ ὑγρότατον.“⁵⁾

Τὸ μὲν δξὺ καὶ συνετὸν ἐν τῇ ψυχῇ διὰ τὸν χολώδη
χυμὸν ἐστι, τὸ δὲ ἑδραῖον καὶ βέβαιον διὰ τὸν μελαγχολικόν,
τὸ δ' ἀπλοῦν καὶ ἡλιθιώτερον διὰ τὸ αἷμα. τοῦ δὲ φλέγματος
ἢ φύσις πρὸς μὲν ἠθοποιῶν ἀχρηστος. ἀναγκαίαν δὲ φαίνεται
τὴν γένεσιν ἔχειν ἐν τῇ πρώτῃ μεταβολῇ τῶν σιτίων.

Ἄρχῃ τοῦ β. λόγου.⁶⁾

68 „Αἰ δ' ἐν τῇ κεφαλῇ τε καὶ ταῖς ὀφρῦσι καὶ
κατὰ τὰ βλέφαρα καὶ παισὶν οὖσιν ἡμῖν ὑπάρ-
χουσιν.“⁷⁾

Γένεσις⁸⁾ μὲν γὰρ ταῖς θριξίν οἷαπερ ἢ τῶν ἐκ τῆς
γῆς φυομένων. καθάπερ δὲ ἐν τούτοις τὰ μὲν κατὰ τέχνην

¹⁾ Gal. De temper. I 5 = vol. I 536. ²⁾ Am Rande steht ἀπὸ τῆς
σφυγματικῆς und in der Tat ist die Stelle aus Gal. Περὶ διαγνώσεως
σφυγμῶν lib. II 2 (= vol. VIII 842) entlehnt. ³⁾ Gal. VIII 843. ⁴⁾ Nach
παραβάλλοντες folgen ein oder zwei Worte, die wegen eines Loches in der
Handschrift nicht lesbar sind. ⁵⁾ Gal. De temper. I 9 = vol. I 558.
⁶⁾ Steht am Rande. ⁷⁾ Gal. De temper. II 5 = vol. I 619. ⁸⁾ Der
ganze Abschnitt bis ἡμῶς προτρέπει ist wörtlich aus Gal. De compos.
medic. sec. locos I 1 (= vol. XII 379) entlehnt.

καὶ προαίρεσιν τοῦ γεωργοῦ, τὰ δὲ κατὰ τὰς φυσικὰς αἰτίας
γεννᾶται, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοῖς τῶν ζῴων σώμασιν
ἀρούρα μὲν τινι πυροῦς ἢ κριθᾶς ἢ τι τῶν ἄλλων δημηγροῶν
σπερμάτων ἐν αὐτῇ φνόμενον ἐχούσῃ τῆς κεφαλῆς εὐκουλίας,
ταῖς δὲ ἄλλαις πόαις δσαι¹⁾ κατὰ τὰ νοτερὰ χωρία φύονται,
τῶν ἐν ὄλῳ τῷ σώματι τριχῶν ὁμοίαν ἐχουσῶν τὴν γένεσιν.
οὐ γὰρ κατὰ πρῶτον λόγον ἢ φύσις εἴωθε γεννᾶν, ἀλλὰ κατὰ
τι συμβεβηκός. αἶ γε μὴν κατὰ τὰ βλέφαρα καὶ τὰς ὀφρῦσας
ἐδείκνυντο χρεῖαν οὐ μικρὰν παρέχουσαι τοῖς ζῴοις. αἱ δὲ ἐπὶ
τῶν αἰδοίων τε καὶ τῶν γενείων ἔνεκα μικροτέρων χρεῖων
δοκοῦσι γεγονέναι. Αἰὸ καὶ τὰ πάθη μάλιστα μὲν τῶν ἐπ'
ὀφθαλμοῖς τε καὶ ὀφρῦσιν ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν θεραπείαν ἡμῶς
προτρέπει.

Ἀπορία, πῶς τὰς ἐν τῇ κεφαλῇ τριχὰς (fol. 23 inc.)⁶⁹
καὶ ταῖς ὀφρῦσι καὶ τοῖς βλεφάροις οὖσας οὐκ ἐξ ἀνάγκης
ἐπομένας ταῖς κράσεσι φησὶν ὁ Γαληνός, εἶτα λέγει, ὡς ἢ μὲν
θερμὴ καὶ ξηρὰ κράσις δασεῖα ἐστι, ψιλὰ δὲ τριχῶν αἱ ψυχραὶ
κράσεις καὶ μέλαιναί μὲν τῶν θερμῶν καὶ ξηρῶν, τῶν δὲ
ψυχρῶν τοιαῖδε.

Ἀύσις· ἢ δηλονότι ταῦτα ὁ Γαληνός περὶ τῶν ἐν ὄλῳ τῷ
σώματι φάσκει, οὐ περὶ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ. ταύτας γὰρ ἐπὶ
πάσης κράσεως εἶναι λόγῳ προνοίας, τὸ δὲ τοιαῦδε λόγῳ τῆς
ἀναλόγου καθ' ὄλον τὸ σῶμα ἢ τὴν κεφαλὴν κράσεως.

„Καὶ δὴ φαλακροῦνται μὲν μᾶλλον γηρῶντες⁷⁰
οἱ ἄνθρωποι, πολιοῦνται δὲ τοὺς κροτάφους.“²⁾

Ἀπὸ τοῦ γ. τμήματος τῆς στ. ἐπιδημίας.³⁾ Ἡ δέρματος
ἀραιότης, ἢ κοιλίας πυκνότης, ἢ δέρματος σύνδεσις, ἢ τῶν
σαρκῶν ἀξῆσις, ἢ κοιλίης νάρκωσις, ἢ τῶν ὄλων σύγκυσις, ἢ
τῶν ἀγγείων ἀκαθαρσίη, ἢ ἐγκεφάλου ἀνάλωσις, διὸ καὶ φαλα-
κρότης, ἢ τῶν ὀργάνων τριψίς.⁴⁾

Ἐγκεφάλου ἀνάλωσιν φησὶ τὴν μείωσιν.⁵⁾ ὥστε τὰ τοῦ⁷¹
βρέγματος ὅσα χαννότερα καὶ μαλακώτερα τῶν ἄλλων ὄντα
καὶ ἄνωθεν ἐπικείμενα γίνεσθαι ξηρὰ διὰ τὴν ἔνδειαν τοῦ
ἐγκεφάλου, μηκέτ'⁶⁾ ἐξικνουμένοι πρὸς αὐτὸ μηδ' ἀπτεσθαι

¹⁾ δσα P. ²⁾ Gal. De temper. II 5 = vol. I 621. ³⁾ Hipp. Epid. VI
= vol. V 294 L. cf. Gal. XVII B1. ⁴⁾ κατάτριψις Hipp. ⁵⁾ Aus Gal.
vol. XVII B p. 5 entlehnt. ⁶⁾ μὴ κατεξικνουμένου P.

δυναμένου. συνίζάνει τε γὰρ καὶ καταπίπτει ταπεινούμενος ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ βᾶσιν. ἀκόλουθον δ' ἐστὶ τῶν ὀστέων τούτων ξηρανομένων ξηραίνεσθαι καὶ τὸ περιεταμένον αὐτοῖς δέρμα. καὶ φαίνεται γε καὶ αὐτῇ τῇ αἰσθήσει πάννυξον ἐπὶ τῶν φαλακρῶν, ὡς μηδὲ ἀποδείξεως δεῖσθαι. ὅταν γε μὴν ἐπὶ πλέον τύχη ξηρανθεῖς ὁ ἐγκέφαλος ὡς ἐπὶ τινῶν ἐν ἐσχάτῳ γῆρι συμβαίνει καὶ τὰς τῶν νεύρων ἐκφύσεις ἀναγκαῖον ἀποξηραίνεσθαι τηρικαῦτα, καὶ διὰ τοῦτο μὴ δ' ὄραν ὁμοίως ἐστὶ¹⁾ μὴτ' ἀκούειν μὴτ' ἄλλο τι τῶν κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἢ τὰς καθ' ὁρμὴν κινήσεις ἐρρωμένως ἀποτελεῖν, ὥστε εἰκότως αὐτὸν ὠνομαζέμεν κατὰ τριψιν ὀργάνων ἐκ μεταφορᾶς τῶν κατατριβομένων ἱματίων

72 καὶ σκευῶν. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα φαίνεται ξηρότερα σφῶν αὐτῶν γινόμενα μετὰ τὰς πολυχρονίους χρήσεις, ἡνίκα καὶ κατατετριφθῆναι λέγομεν αὐτά. τῶν²⁾ δ' ἄλλων μερῶν τοῦ κρανίου μάλιστα μὲν οὐδ' ἀφίσταται ὁ ἐγκέφαλος πλέον, εἰ δὲ καὶ ἀποσταίη ποτέ, διὰ γούνη τὰς ἐπικειμένους τοῖς ὀστοῖς σάρκας οὐκ ἀπόλλυται παντάπασιν ἢ τοῦ δέρματος ὑγρότης οὐδ' αἱ τρίχες. ἔμαδες γὰρ μῆτε ἐκ τοῦ διύγρου δέρματος φύεσθαι τρίχας μῆτε ἐκ τοῦ ξηρανθέντος σφοδρῶς.

73 „Οὐδὲ γὰρ οἱ φυσιογνωμονεῖν ἐπιχειροῦντες ἀπλῶς ἀποφαίνονται περὶ πάντων, ἀλλ' ἐκ τῆς πείρας καὶ οἷδε διδαχθέντες, εἰ μὲν τις ἰκανῶς εἴη δασύς τὰ στέφρα, θυμικὸν ἀποφαίνονται.“³⁾

Διὸ καὶ ὁ Ἴπποκράτης⁴⁾ φησὶ „Φωνὴ ὀκλή γίνεται ὀργιζομένοις, ἢν τοιαύτη μὴ ὀργιζομένῳ ἢ φύσει, καὶ ὄμματα οἷα ἂν ἢ φύσει ταραχώδεα, οἷα ὅταν ὀργίζονται⁵⁾ οἱ μὴ τοιοῦτοι, καὶ νοσῶντων οἷον τὸ φθινώδες ποιεῖ τὸ εἶδος, ἢν τοιοῦτος φύσει ὑπάρχη,⁶⁾ εἰς τοιοῦτον νόσημα παρέσται“. τοῦτο οὖν ἐκ τούτων δείκνυσιν, ὡς ὁποῖος ἕκαστος ἐν πάθει φαίνεται γινόμενος, ἐὰν τοιοῦτος ἢ φύσει, πρὸς τὸ πάθος ἐπιτηδεῖός ἐστιν. ἐὰν μὲν οἷος ὁ ὀργιζόμενος ὀργίλος, ἐὰν δὲ οἷος ὁ ἐρῶν ἐρωτικός, ἐὰν δὲ οἷος ὁ θυμούμενος θυμικός, ἐὰν δὲ οἷος ὁ ἐπιθυμῶν ἐπιθυμητικός. οὐ μόνον δὲ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς ἀλλὰ καὶ ἢ τοῦ σώματος ἐπιτηδεῖότης ἄλλου πρὸς ἄλλο πάθος.

¹⁾ ἐτι P. ²⁾ Aus Gal. XVII B p. 4. ³⁾ Gal. De temper. II 6 = vol. I 624. ⁴⁾ Hipp. Epid. VI 7, 6 = vol. V 340 L. ⁵⁾ ὀργίζονται P. ⁶⁾ ὑπάρχει P.

ἂν δὲ ὁποῖον ἐν τῷ φθινώδει πάθει γίνεται τὸ σῶμα, τοιοῦτον 74 ὑπάρχη φύσει, ἠρόνως ἔσται φθινώδης ὁ ἀνθρώπος οὗτος. ἐὰν δὲ οἷον τὸ ὑδερῶδες, ὑδερικός¹⁾, ἐὰν δὲ οἷον τὸ μελαγχολώδες, μελαγχολικός²⁾. οὕτως δὲ καὶ εἰ εὐκίνητος ἢ καὶ σφοδρὸς ταῖς ὀρμαῖς καὶ σεσιμημένος³⁾ (?), ἔτοιμος εἰς φρενῆτιν καὶ μανίαν ἐστίν. ἐὰν δὲ ἀργὸς καὶ βραδύς καὶ κωθρός, εἰς λήθαργον, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁ αὐτὸς λόγος.

„Ἀλλ' εἰ μὲν κνισώδεις τινὰς ἢ καπνώδεις 75 ἐργάζοιτο τὰς ἐρυγὰς, ἀμετρον αὐτῇ καὶ πυρῶδες τὸ θερμοῦν, εἰ δ' ὀξείας, ἀρρωστον“⁴⁾.

Ἀπὸ τοῦ δ' λόγου τῶν ἀπλῶν⁵⁾. Ἡ δ' ἐν τοῖς χυμοῖς ὀξύτης ἐν τῷ μεταβάλλεσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, μὴ κρατεῖσθαι δὲ [τελέως]⁶⁾, μάλιστα [ἔοικε]⁶⁾ γίνεσθαι. τεκμήριον⁷⁾ δ' ἂν τις οὐχ ἥμισυ κἂν ταῖς δευτερίαις, ὡς αὐταὶ γε ταῖς μὲν μηδὲ ἕν τῇ γαστρὶ μεταβαλλομέναις τροφαῖς⁸⁾ οὐχ ἔπονται, καθάπερ οὐδὲ ταῖς ἀκριβῶς⁹⁾ πεφθείσαις, μόναις δὲ ταῖς ἡμιπέπτουσι, ὡς ἂν οὕτω τις εἴποι. καλῶ δὲ ἡμιπέπτους, ὅσαι δεξάμεναι τὴν ὑπὸ τῆς ἐν τῇ γαστρὶ θερμοτήτος ἀλλοίωσιν οὐκέτ' εἰς τέλος ὑπ' αὐτῆς ἐκρατήθησαν.

Εἰ γὰρ τις εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο τῇ κράσει 76 ξηρότερός τε καὶ ψυχρότερος, οὐ μελαγχολικός ὁ τοιοῦτος, ἀλλὰ φλεγματικός ἐστὶ τοῖς περιττώμασιν¹⁰⁾.

Καὶ γὰρ οἱ γέροντες ἐκ μετασπάσεως ὄντες ψυχροὶ καὶ ξηροὶ οὐ μελαγχολικοὶ, ἀλλὰ φλεγματικώτεροι τὴν κράσιν εἰσιν.

Ἀρχὴ τοῦ γ' Περὶ κράσεων.

Τί ἐστὶ δυνάμει¹¹⁾; δυνάμει ἐστὶν εὐφρῖα καὶ ἐπιτηδεῖότης 77 οὐσίας οὐκέτ' ἔργον λειομένης καὶ κομιζομένης τὴν ἐνέργειαν ἢν εἶχε πρῶτον δυνάμει. δύναμις δ' ἐστὶ παρασκευαστικὸν τελείας¹²⁾ οὐσίας καὶ ἐτοιμότης ἀκόλυτος οἰστικὴ ἐνεργείας αὐτόθι προβαλλομένη τὰ ἑαυτῆς καὶ οὐχ ταῦτα δεχομένης (fol. 23^b inc.).

¹⁾ ὑδερικόν P. ²⁾ μελαγχολικόν P. ³⁾ Das Wort ist teilweise durch ein Loch absorbiert; die richtige Lesart ist ungewiss. ⁴⁾ Gal. De temper. II 6 = vol. I 629. ⁵⁾ Aus Gal. vol. XI p. 665—666. ⁶⁾ Fehlt in P. ⁷⁾ τεκμήριον P. ⁸⁾ τροφήν P. ⁹⁾ ἀκριβεῖς P. ¹⁰⁾ Gal. De temper. II 6 = vol. I 642. ¹¹⁾ cf. Gal. De temper. III 1 p. 646; τί ποτε σημαίνει τὸ δυνάμει. ¹²⁾ τελεία P.

78 „Λοιπὸν ἂν εἶη περὶ τῶν δυνάμει τοιούτων διελεθεῖν.“¹⁾

Τὸ δυνάμει κατὰ φιλοσόφους διττὸν ἢ κατ' ἐπιτηδειότητα ἢ καθ' ἕξιν ἢ καθ' ἑαυτὸ ἢ κατὰ συμβεβηκός. λέγεται δὲ κατὰ συμβεβηκός δυνάμει. οἷον τὸ ψυχρὸν θερμαῖνον, ὅπερ ἀντιδιήρηται τῷ καθ' ἑαυτὸ. ἀνάγεται δὲ εἰς τὸ καθ' ἕξιν. παρὰ δὲ τοῖς ἰατροῖς δυνάμει τὸ κατ' ἐπιτηδειότητα τριχῶς ἢ πρὸς ἕξιν, ὡς τὸ νεογενὲς παιδίον μέλλον ἕξιν γεωμετρικὴν προσλαβεῖν ἢ πρὸς τὸ κατ' εἶδος. κατ' εἶδος δὲ λέγεται ὥσπερ ἐπὶ τοῦ χυλοῦ καὶ τοῦ αἵματος ἢ πρὸς ἐνέργειαν ὡς ἐπὶ τοῦ νεογενοῦς κυνός. μέλλει γὰρ οὗτος ἐνέργειαν θηρατικὴν προσ-

79 λαβεῖν. καὶ ἄλλως. τὸ δυνάμει παρὰ τοῖς ἰατροῖς τετραχῶς. ἢ ἐνεργεία, ὅπερ καὶ καθ' ἕξιν λέγεται, ὡς τὸ πῦρ, ὅπερ οὐ θερμαίνει τὸν ἀνθρώπου, ἀλλ' ἐν ἀγγεῖω περιεχόμενον λέγεται δυνάμει θερμόν, ἢ ὡς οἰκεία ὕλη, ὡς τὸν κάλαμον δυνάμει πυρῶν (?), ἢ καθ' ἑαυτὸ, ὅπερ καὶ κατ' ἐπιτηδειότητα λέγουσιν ὡς δυνάμει θερμόν, ἢ κατὰ συμβεβηκός δυνάμει θερμόν, ὡς τὴν ψυχρολογίαν. τὸ δὲ κατ' ἐπιτηδειότητα διαιροῦσιν εἰς τρία, ὡς προεῖρηται.

80 „Ἡ μεταβολῆς ἀρχὴν παρὰ τοῦ σώματος λαβόντα σήπεται τούντεῦθεν ἤδη καὶ διαφθείρεται κἄπειτα συνδιασῆπει τε καὶ διαφθείρει τὸ σῶμα.“²⁾
Ὡς ὁ θαλάσσιος πνεύμων καὶ ἡ καρδιὰς καὶ τὸ τῆς τρογόνος ὅσπου καὶ αἱ κακοχυμῶνται τροφαὶ σηπόμεναι καὶ συνδιασῆπουσαι.

81 „Οὕτως οὖν καὶ οἶνος, ἐπειδὴν πολὺς, ὡς μὴ κρατεῖσθαι, πίνηται, τοσοῦτον ἀποδεῖ τοῦ θερμαίνειν τὸ ζῶον ὥστε καὶ πάθη ψυχρότατα γεννᾶν.“³⁾

Ἐπειδὴ τὸ φλέγμα, ὡς καὶ αὐτὸς προῖων ἐνταῦθα φησιν, ἐκ τῶν σιτίων τῶν μὴ πεφθέντων ἐν τῇ γαστρὶ γεννᾶται, πολὺς δὲ οἶνος πινόμενος, ὡς μὴ κρατεῖσθαι, ἀπεπτούμενος γίνεται φλέγμα κἄν τούτου τοῦ χυμοῦ ταῦτα τὰ πάθη γίνεται.

82 „Ὅσα δὲ ψύχει, καθάπερ ὁπὸς μήκωνος, οὐ μεταβάλλεται πρὸς τοῦ σώματος οὐδ' ἐπ' ὀλίγον.“⁴⁾

¹⁾ Gal. De temper. III 1 = vol. I 646. ²⁾ Gal. De temper. III 2 = vol. I 656. ³⁾ Gal. De temper. III 2 = vol. I 661. ⁴⁾ Gal. De temper. III 3 = vol. I 666.

Ἐκ τῶν Περὶ τῶν ἑαυτῷ δοκούντων. Ἐτερον¹⁾ δὲ γένος ἐστὶ φαρυμάκων κατὰ τὴν ιδιότητα τῆς ὄλης οὐσίας ἐνεργούντων. τοιαῦτα δὲ ἐδείκνυον ὄντα τὰ τε καθάιροντα καὶ τὰ δηλητήρια καλούμενα, διαφέροντα τῶν ἀπλῶς θανασίμων ὀνομαζομένων [ἐν] τῷ τὰ μὲν δηλητήρια μηδέποτε ὠφελεῖν ἡμᾶς, τὰ δὲ θάνασιμα φέρειν ὠφέλειαν ἔσθ' ὅτε βραχεῖαν λαμβανόμενα μετὰ μίξεως ἐνίοτε χρησίμων τινῶν. οὕτω γοῦν καὶ τῷ τῆς μήκωνος πολλάκις ὁπῶ²⁾ χρώμεθα.

Οἷον τὸ κώνειον τῷ ψαρὶ μὲν τροφή, φάρμα-83 κων δ' ἀνθρώποις, καὶ τοῖς ὄρνυξιν ἐλλέβορος τροφή.³⁾

Λεπτοὺς γὰρ ἔχοντες οἱ ψᾶρες τοὺς ἐπὶ τῇ καρδίᾳ πόρους φθάνουσιν ἐκπέψαι τὸ καταποθὲν πρὶν τὴν ἀπ' αὐτοῦ βλάβην τῶν καιρίων καθάψασθαι. τοῖς δὲ ὄρνυξιν ἐλλέβορος γίνεται τροφή, ιδιότητι κρᾶσεως τὴν βλάβην ἀποφενγόντων.

Ἀρχὴ τοῦ Περὶ φυσικῶν δυνάμεων.

84

„Τῆ λέξει δ' οὐ πάνυ τῆ συνήθει κέχρηται.“⁴⁾

Τί δὴ οὖν χρὴ ποιεῖν τὸν ἀληθείας ἐραστὴν; ἐπιδεικνύναι τὰ παραπλήσια ταῖς ἀλλήλων φύσει πράγματα καὶ διὰ τοῦτο παρορώμενα κἄπειτα τίθεσθαι κατ' αὐτῶν ὀνόματα μάλοισα μὲν, εἰ οἷον τ' ἦν, τὰ συνήθη τοῖς Ἑλλήσιν, εἰ δ' ἀγνοεῖ ταῦτα, ποιεῖν ἴδια.

„Ἀλλὰ πρότερον διελέσθαι τε χρὴ καὶ μνηῦσαι 85 σαφῶς ἕκαστον τῶν ὀνομάτων.“⁵⁾

Χρὴ δὲ ἴσως καὶ περὶ τῶν ὀνομάτων οἷς χρῆσόμεθα κατὰ τὸν λόγον πρότερον διελεθεῖν, ὅπως μὴ μεταξὺ τῆς διηγήσεως χρωμένων αὐτοῖς ἢ ἀσαφὲς γένηται τὸ λεγόμενον ἢ τὸ συνεχὲς τῆς διδασκαλίας διακόπτηται.

„Ἴνα μὲν γὰρ τὸ ξανθὸν ἐρυθρὸν γένηται καὶ 86 τὸ ἐρυθρὸν ξανθόν, ἀπλῆς καὶ μιᾶς δεῖται τῆς ἀλλοιωσεως ἵνα δὲ τὸ λευκὸν μέλαν, ἀπασῶν τῶν μεταξὺ.“⁶⁾

Πρῶτον μὲν γὰρ οἰνώδες γίνεται τὸ λευκόν, ἔπειτα δὲ

¹⁾ Philol. 52 S. 433. ²⁾ ὁπῶ durch ein Loch absorbiert. ³⁾ Gal. De temper. III 4 = vol. I 684. ⁴⁾ Gal. De nat. facult. I 1 = vol. II 1 (= Script. min. III 101). ⁵⁾ Gal. De nat. facult. I 2 = vol. II 2 (= Script. min. III 101). ⁶⁾ Gal. De natur. facult. I 10 = vol. II 21 (= Script. min. III 115).

ὑπόπυρρον, εἶτα πυρρὸν καὶ μετὰ τοῦτο ὑπωρρον, εἰτ' αὔθις ὠρρόν, ἐξῆς δὲ ὑπόξανθον καὶ αὔθις ξανθόν, εἰθ' οὕτως ὑπέρυθρον καὶ αὔθις ἐρυθρὸν καὶ μετὰ τοῦτο χλωρὸν καὶ τελευταῖον μέλαν.

87 „Ἀρχὴ δὲ αὐτῶν τῆς διδασκαλίας, ὅσα τοῦ τέλους ἐγγύς ἔργα τε τῆς φύσεώς ἐστι καὶ μόρια καὶ δυνάμεις αὐτῶν.“¹⁾

Ἔργα μὲν τῆς φύσεως ἐγγύς τῆς θρέψεώς εἰσιν ἕξομοίωσις πρόσφυσις πρόσθεσις. μόρια δὲ αἱ φλέβες αἱ καθ' ὄλον τὸ σῶμα, αἱ καὶ τὸ αἷμα φέρουσιν. ἥπαρ δὲ καὶ φλέβες αἱματοποιήσεως ὄργανα, γαστήρ χυλοποιήσεως²⁾, σπλῆν χοληδόχος κύστις νεφροὶ καὶ οἱ τούτων πόροι μόρια δύνανται ἔχοντα καθαρικτῆρ τῶν περιτωμάτων. τὰ μὲν γὰρ ἀλλοιοῦντα παρασκευάζει τὴν ἐπιτήδειον ἐκάστῳ μορίῳ τροφήν, τὰ δὲ διακρίνει τὰ περιτώματα, τὰ δὲ παραπέμπει, τὰ δὲ ὑπέρχεται, τὰ δὲ ἐκκρίνει, τὰ δὲ ὀδοὶ

88 τῆς πάντη φορᾶς τῶν χυμῶν εἰσιν. ἀλλοιοῦσι μὲν ἢ τε γαστήρ καὶ τὸ ἥπαρ, διακρίνουσι δὲ ἢ τε χοληδόχος κύστις καὶ οἱ νεφροὶ καὶ ὁ σπλήν. παραπέμπουσι δὲ οἱ οὐρητήρες, ὑποδέχεται δὲ ἢ κύστις καὶ τὰ λεπτιὰ ἔντερα, ὑποδέχονται δὲ τὰ παχέα, ἐκκρίνουσι δ' ἢ κύστις καὶ ἢ μήτρα καὶ ἢ ἕδρα, ὀδοὶ δὲ τῆς πάντη φορᾶς αἱ φλέβες εἰσίν.

89 „Ὡσπερ τὸ γένος ἐκείνο τῶν ὑδέρων, ὃ τινες ὀνομάζουσιν ἀνά σάρκα.“³⁾

Πάντες ὕδροφοι δι' ἀτονίαν ἥπατος γίνονται⁴⁾. ἀσθενεῖ γὰρ τὸ ἥπαρ, ἄγεται ὁ χυλὸς ἐκείσε, οὐ δύναται μεταβάλλειν αὐτὸν εἰς αἷμα, μένει ἀπρονόητος καὶ ἐξυδαροῦται. ἔρχεται μεταξὺ ἐντέρων καὶ περιτοναίου, θέλει διαφορηθῆναι, πυκνῶ

90 ὄντι τῷ περιτοναίῳ κωλύεται. ἀντικρατεῖ καὶ εἰ μὲν τὸ ὑγρὸν ἐπικρατεῖ τῶν πνευμάτων, γίνεται ὁ ἀσκήτης ὕδροφος, εἰ δὲ τὰ πνεύματα τῶν ὑγρῶν, ὁ λεγόμενος τυμπαρίας. ἐν δὲ τῷ παντὶ σώματι γίνεται οὕτως. ἀλλοιοῦται οὐ καλῶς ἐν τῷ ἥπατι ὁ χυλός, διαδίδεται εἰς ὄλον τὸ σῶμα ἢ ἀλλοιωτικὴ δύναμις τοῦ ὄλου σώματος, οὐ δύναται μεταβάλλειν τὴν τροφήν καὶ πρόσ-

¹⁾ Gal. De nat. facult. I 10 = vol. II 23 (= Script. min. III 117).
²⁾ χυλοποιήσις fehlt in den Wörterbüchern, während χυλοποιέω aus Alex. Trall u. a. belegt wird. ³⁾ Gal. De nat. facult. I 11 = vol. II 24 (= Script. min. III 118). ⁴⁾ γίνεται P.

θεσις μὲν γίνεται, πρόσφυσις δὲ καὶ ἕξομοίωσις οὐ γίνεται. καὶ οὗτος ὁ λευκοφλεγματίας καλούμενος ὕδροφος.

„Καταφρονοῦσι δὲ καὶ τῶν ὄνειράτων καὶ τῶν 91 συμβόλων.“¹⁾

Σύμβολόν ἐστιν, ὅπερ προφανῶς δι' ἐτέρου τινὸς δηλοῖ τὴν ἐκείνου παρουσίαν, ὡς σεισμοὶ καὶ βρονταὶ καὶ ἀστραπαί.

„Τῶν γὰρ ἄλλων οὐδὲν οὐδὲ αὐτὸς ὁ Ἐρασίστρατος ἐκ καρδίας βούλεται τρέφεσθαι διὰ τὴν τῶν ὀμέρων ἐπίφυσιν.“²⁾

Ἀπὸ τῆς Περὶ χρείας μορίων. Ὅτι³⁾ μὲν οὖν ἡ καρδία 92 κατὰ τὸν τοῦ διαστέλλεσθαι καιρὸν ἔλκουσα τὰς ῥίζας τῶν ὀμέρων ἀνοίγνυσι μὲν τὰ τῶν ἐλκόντων τὰς ὕλας ἀγγείων στόματα, κλείει δὲ τὰ τῶν ἐξαγόντων [εἰρηγαί τε καὶ δέδεικται πρόσθεν⁴⁾]. εἰρηγαί δὲ καὶ ὡς [ἐν] τοῖς ἔλκουσιν ἅπασιν ῥᾶρον ὑπακούει τὰ κορυφώτατα καὶ ὡς ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις στόμασιν ὀμέρες ἐπίκεινται τρεῖς, ἐπὶ δὲ τῷ⁵⁾ τῆς φλεβώδους ἀρτηρίας οὐκέτι, διότι μόνην αὐτὴν ἐπιτρέπειν δεῖ διεξέρχεσθαι τοῖς ἐκ τῆς καρδίας εἰς τὸν πνεύμονα φερομένοις ἀθλαλώδεσι περιτώμασιν. ἐκ τούτων ἂν τις ἴσως ὑπονοήσειε μηδὲν ὄλως εἰς 93 τοῦπίσω φέρεσθαι κατὰ τὰ λοιπὰ στόματα τρία τῶν ἀγγείων. ἀλλ' οὐχ ὧδ' ἔχει τάληθές. ἐν ᾧ γὰρ χρόνῳ συμβαίνει κλείεσθαι τοὺς ὀμέρας, ἀναγκαῖον ἐν τούτῳ φθάνειν ἐλκόμενον εἰς τὴν καρδίαν αἷμα καὶ πνεῦμα καὶ μὲν γε κἂν τῷ συστέλλεσθαι πρὸ τοῦ κλεισθῆναι πάλιν ἀντιπέμπεσθαι κατὰ τὸν τοῦ κλείεσθαι χρόνον. ἀλλὰ καὶ κεκλεισμένων ἤδη τῶν ὀμέρων ἐνδέχεται ποτε τῆς καρδίας σφοδρότερον κινουμένης παραρρηθῆναι τι μὴ μόνον αἵμοσ καὶ πνεύματος ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ αἵματος. ἀπὸ τοῦ β λόγου.

„Μετὰ δὲ τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν, ὡς οὐδὲν 94 ἔλειπεν, ἔτι προαγαγοῦσαν⁶⁾ εἰς φῶς αὐτὸ οὖν τισὶ δυνάμεσιν.“⁷⁾

Δυνάμεις λέγει τὰς τρεῖς⁸⁾ δυνάμεις, δι' ὧν διοικεῖται τὸ ζῶον, μία μὲν ἢ ἐξ ἔγκεφάλου διὰ νεύρων καὶ μυῶν, δευτέρα

¹⁾ Gal. De nat. facult. I 12 = vol. II 29 (= Script. min. III 121).
²⁾ Gal. De nat. facult. II 1 = vol. II 77 (= Script. min. III 156). ³⁾ Gal. De usu part. VI 16 = vol. III 490. ⁴⁾ Die Worte εἰρηγαί τε καὶ δ. π. fehlen in P. ⁵⁾ τὸ P. ⁶⁾ προαγαγοῦσαν P. ⁷⁾ Gal. De natur. facult. II 3 = vol. II 81 (= Script. min. III 160). ⁸⁾ τρεῖς ist unsicher.

δὲ τῆς καρδίας δι' ἀρτηριῶν, τρίτη δὲ ἡ τοῦ ἥπατος διὰ τῶν φλεβῶν τῶν ἐν τοῖς σιμοῖς.

95 „Εἰς ἣν παράγουσι μὲν αἱ ἀπὸ τῶν πυλῶν τὸ ἀκάθαρτον αἷμα.“¹⁾

Πύλας ἥπατος ὀνομάζει τοῦ ἥπατος ἐμφυομένης φλέβας. ὀνομάσθησαν δὲ πύλαι παρὰ τοῦ θεμένου πρώτως πύλας ὄνομα τῷ χωρίῳ τούτῳ, πόλει μὲν ἡ οἰκία τινὶ μεγάλη τὸ ἥπαρ παρεϊκάσαντος, ἀγροῖς δὲ τὰ τ' ἔντερα καὶ τὴν κοιλίαν, ἐξ ὧν ὥσπερ δι' ὁδῶν τιῶν πολλῶν τῶν φλεβῶν εἰς τὰς πύλας τῆς πόλεως ἢ τῆς οἰκίας κομίζεται τὰ σιτία.

96 „Ἄλλ' οὐτοὶ γε πρῶτον μὲν ἀγνοοῦσιν, ὡς ἄλλα μὲν ἐστὶ φλεγμονῆς, ἄλλα δὲ τῶν οὕτω καταπεπαρμένων ἐλκτικὰ φάρμακα.“²⁾

Ἡ τῶν ἐλκτικῶν δύναμις ἢ μὲν τις αὐτοφυῆς ἐστίν, ἢ δ' ἐκ σηπεδόνης ὀξυνοῦσης ἔχει τὴν γένεσιν, αὐτοφυῆς μὲν ἢ τε τοῦ δικτάμνου καὶ προπόλεως καὶ θαψίας καὶ ἡ τοῦ σαγαπηνοῦ³⁾ καὶ ἡ τῶν ὀπῶν τοῦ Κυρηναίου τε καὶ τοῦ Μηδικοῦ, ἐκ σηπεδόνης δὲ ἢ τε τῆς ζύμης καὶ ἡ τοῦ ψωρικοῦ καλουμένου, ἤδη δὲ καὶ κόπρος ἢ ἐκ σηπεδόνης. ἐστὶ δὲ καὶ ἕτερον γένος ἐλκόντων οἰκειότητι ποιότητος ἦτοι ὁμοιότητι τῆς δλης οὐσίας. ἢ τριφυλλος⁴⁾ ἢ ἀσφαλιτίτις τὸν τῆς ἐχίδνης ἰὸν ἔλκει, θεῖον δὲ τὸν τοῦ σκορπίου.

97 „Πάλιν οὖν, τὸ τρίτον τῷ σωτήρι, τὴν χειρίστην ἀπασῶν δόξαν.“⁵⁾

Ἰστέον, ὡς ἔθους ὄντος παρὰ τοῖς παλαιοῖς πρότερον μὲν θύειν Διονύσῳ καὶ Χάρισιν, εἶτα Ποσειδῶνι καὶ τρίτον Διὶ σωτήρι ὁ Γαλιηνὸς δύο ἀνατρέψας πρότερον Ἀσκληπιάδην καὶ Ἐρασιστρατον, τρίτον δὲ νῦν Μακεδόνα τὸν Λύκον ἀδολεσχῆσαντα, ἀνάπαλιν εἰρωνικῶς ἐμνημόνευσε ὡς τρίτου τοῦ σωτήρος. φησὶ δὲ Ὅρφευς⁶⁾

Ζεὺς τ' ἀρχή, Ζεὺς μέσσα, Διὸς δ' ἐκ πάντα τελείται. ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς συμποσίοις ἔθος ἦν τοιοῦτον τρεῖς κρατῆρας

¹⁾ Gal. De nat. facult. II 4 = vol. II, 93 (= Script. min. III 168).

²⁾ Gal. De nat. facult. I 19 = vol. II 54 (= Script. min. III 140). ³⁾ σαγαπηνοῦ P. ⁴⁾ τριφυλλος P. ⁵⁾ Gal. De nat. facult. I c. 17 = vol. II 70 (= Script. min. III 152). ⁶⁾ cf. Aristot. De mundo c. 7: Ζεὺς πρῶτος γένετο, Ζεὺς ὑστατος ἀργικέρανος, Ζεὺς κεφαλή, Ζεὺς μέσσα, Διὸς δ' ἐκ πάντα τέτυκται; cf. Überweg I 30. Diels, Vorsokratiker 492.

ιστῶν, τὸν ἕνα ξενίῳ Διὶ, τὸν ἕτερον θεοῖς καὶ ἡρωσι, τὸν δὲ τρίτον σωτήρι Διὶ.

Ἀρχὴ τοῦ β' λόγου.

fol. 24. inc.

„Πρόχειρον γὰρ ἦν εἰπεῖν ἔλκοντα παρὰ τῶν 98 φλεβῶν, ὥσπερ αἱ φλέβες αἱ σύνθετοι.“¹⁾

Καὶ τὰς ἀρτηρίας οἱ παλαιοὶ φλέβας ἔλεγον. εἰσὶ δὲ αὐταὶ σύνθετοι. ἐξ ἰνῶν γὰρ καὶ ὑμένων αἱ ἀρτηρίαὶ καὶ αἱ φλέβες σύγκεινται.

Κοιλότης μὲν γὰρ τις ἐν αὐτῷ κατ' αὐτόν, ἀλλ' 99 οὐχ αἵματος αὕτη γε ἀλλὰ πνεύματος ψυχικοῦ μεστή.²⁾

Ἀπὸ τοῦ ε' λόγου τῶν ἀπλῶν.

Καὶ³⁾ δῆτα καὶ περιέχεσθαι μὲν ἐν ἅπασιν τοῖς τοῦ ζῆον μέλεσι τοῦτο τὸ πνεῦμα φαμέν, οὐχ ὅμοιον δ' εἶναι πανταχοῦθεν, καθάπερ οὐδὲ τὸ αἷμα. περιέχεσθαι δὲ κἂν ταῖς κεναῖς χώραις οὐκ ὀλίγην οὐσίαν αὐτοῦ. οἱ μὲν οὖν Στωικοὶ ταῦτο τοῦτο τὸ πνεῦμα τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς εἶναι δοξάζουσιν. εἶτι τοῦ⁴⁾ τρ θεραπευτικὴν ζωτικὸν ψυχικὸν καὶ φυσικόν.

fol. 24^b inc.

„Τῆ κηπαία κατὰ τὴν παροιμίαν πρὸς Ἀσκλη- 100 πιάδην ἀπεχώρησαν.“⁵⁾

Ἡ παροιμία εἴρηται ἐπὶ τῶν τῆς κοινῆς ὁδοῦ καὶ τετριμμένης ἀποχωρεῖν βουλομένων καὶ διὰ τοῦτο ἀνα καὶ ἄλλοις ὁδὸν κεκρυμμένην ὁδοιποροῦντων, εἰθ' ὕστερον εἰς τὴν κοινὴν καὶ προτέραν ὁδὸν ἐμβαλλόντων. φασὶ δὲ τινες Δημοσθένην τὸν ῥήτορα ὑπὸ Πλάτωνος τῆς διατριβῆς ἐκβληθέντα ὡς ἦρτον μὲν ταῖς ἐννοίαις τῶν λεγομένων προσέχοντα, τὸν δὲ τοῦ λέ στοημένον εἰσοδὸν τε κήπου ἐφευρηκότα καὶ λανθάνοντα ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἀκροᾶσθαι οὕτω τοῦ Πλάτωνος.

¹⁾ Gal. De nat. facult. II 6 = vol. II 96 (= Script. min. III 170) und Gal. II 97 (= Script. min. III 171). ²⁾ Gal. De nat. facult. II 6 = vol. II 97 (= Script. min. III 171). ³⁾ Gal. XI 731. ⁴⁾ Die auf εἶτι τοῦ folgenden Worte sind nur teilweise leserlich. ⁵⁾ Gal. De nat. facult. II 6 = vol. II 98 (= Script. min. III 172).

101 „Οὕτως ἂν καὶ τὴν ἀντιλογία ἀειήμεν πεφεν-
γότες τὴν Ἀσκληπιάδειον μὴ δυνάμενοι γε λύειν
αὐτήν.“¹⁾

Ἀντιλογίαν λέγει τὴν οὕτως λέγουσαν ἢ συμπεσεῖται τὰ
ἀγγεῖα.

102 „Τὸ γὰρ εἰς ἀπόδειξιν λαμβανόμενον λῆμμα²⁾
τὸ διεξευγμένον οὐκ ἐκ δυοῖν ἀλλ' ἐκ τριῶν ἐστὶ
κατὰ γε τὴν ἀλήθειαν διεξευγμένον.“³⁾

Συνημμένον μὲν λέγεται ὁ ἀπὸ ἡγουμένου καὶ ἐπομένου
γινόμενος συλλογισμός, οἷον εἰ ἀνθρωπός ἐστι, καὶ ζῷόν ἐστι.
ἀλλὰ μὴν οὐ ζῷον· οὐκ ἀνθρωπός ἄρα. διεξευγμένον δ' ἐστὶ
τὸ ἐξ ἀντικειμένων λαμβανόμενον, οἷον ὁ ἀριθμὸς ἢ περιττός
ἐστὶν ἢ ἄρτιος. ἀλλὰ μὴν οὐ περιττός. ἄρτιος ἄρα. ἐπὶ γὰρ
τῶν τοιούτων τῆ ἀναιρέσει τοῦ ἐνὸς τὸ ἕτερον ἔπεται.

103 „Ἐν μὲν τοῖς περὶ πέψεως λόγοις τοῖς σήπε-
σθαι τὰ σιτία νομίζουσι φιλοτίμως ἀντιλέγων. ἐν
δὲ τοῖς περὶ τῆς ἀναδόσεως τοῖς διὰ τὴν παρὰ-
θεσιν τῶν ἀρτηριῶν ἀναδίδοσθαι τὸ διὰ τῶν φλε-
βῶν αἷμα [νομίζουσιν⁴⁾], ἐν δὲ τοῖς περὶ τῆς ἀνα-
προῆς τοῖς περιωθεῖσθαι τὸν ἀέρα φάσκουσιν.“⁵⁾

Γεγονέ τις δόξα οἰομένη κατὰ σῆψιν ἀλλοιοῦσθαι ἐν γαστρὶ
τὰ σιτία, ἐκ τῶν διαχωρημάτων ὡς εἴκοι τὴν ἀφορμὴν ἔχουσα.
αὕτη δὲ τοῖς περὶ τὸν Ἀθήναιον ἐστίν, ἣν ἐλέγχει ὁ Ἐρασι-
στρατος⁶⁾ τρίψει τὴν πέψιν οἰόμενος ἐν τῇ γαστρὶ γίνεσθαι
ὥσπερ ἐν θυῖα, τῇ γαστρὶ δίκην δοῖδνκος ὑπὸ τοῦ ἐμπύπτον-
τος πνεύματος τριβομένης τῆς τροφῆς. ἐστὶ δὲ τελῶς ἐδήθη
ἢ δόξα. τὰ γὰρ τριβόμενα καταθραύεται μὲν, οὐ μὴν κατὰ
χρόαν καὶ τὰς ἄλλας ποιότητας ἐναλλάττεται ὡς πάντα τὰ πεπτό-
μενα. ἔπειτα ἐχρῆν τὰ μικρὰ τοῖς ὄγκοις θάπττον θραύεσθαι.
νῦν δὲ δρωμέν, ὡς σιτάνια⁷⁾ μὲν ἄθραυστα τηρεῖ, βόεια δὲ

104 κρέα κατεργάζεται ἢ γαστήρ. ἔλεγε δὲ τὸ πνεῦμα τὸ ποιοῦν
τὴν τρίψιν μοῖραν εἶναι πολλὴν τοῦ ἐν τῇ ἀορτῇ πνεύματος,

¹⁾ Gal. De nat. facult. II 7 = vol. II 106 (= Script. min. III 178).
²⁾ Gal. De nat. facult. II 7 = vol. II 106 (= Script. min. III). ³⁾ λῆμμα P.
⁴⁾ νομίζουσιν fehlt in P. ⁵⁾ Gal. De nat. facult. II 8 = vol. II 111 (= Script. min. III 182). ⁶⁾ cf. Gal. XIX 372. Ἐρασιστρατος δὲ τρίψει καὶ
λειώσει καὶ περιστολῇ τῆς γαστροῦ καὶ ἐπικτῆτον πνεύματος ἰδιώσῃ (τὰς
πέψεις τῆς τροφῆς φησὶ γίνεσθαι). ⁷⁾ σιτάσματα P.

ὁ καὶ ἐκάλει δλμοκόπον¹⁾, τὴν δὲ γαστέρα δλμον. τὰ δὲ σιτία
δλμοκοπούμενα²⁾. ὅτι δὲ οὐδὲ σῆψει γίνεται ἢ πέψις κατὰ
ἀλήθειαν, οὕτως ἐλέγχεται, ὡς πᾶσα τροφή, κατὰ καὶ τοῖς φιλο-
σόφοις δοκεῖ, ἔχει τὸ πικρὸν καὶ ἡδὺ καὶ πρὸ τοῦ μεταβληθῆναι
οὐδὲν ἐν αὐτῷ φαίνεται. μετὰ δὲ τὴν μεταβολὴν τὸ μὲν χρη-
στὸν διαδίδεται ὅλῳ τῷ σώματι, τὸ δ' αὖ ἀχρηστον ὠθεῖται εἰς
τὰ ἔντερα καὶ ἀτημέλητον τῇ φύσει ἐστὶ καὶ διὰ τοῦτο δξώδη
τὰ περιττώματα, οὐ τῇ σῆψει τῆς τροφῆς. ἄλλη δὲ τις δόξα
ἔλεγε τὴν ἀνάδοσιν τοῦ αἵματος γίνεσθαι τῇ ὠθήσει³⁾ τοῦ ἐν
ταῖς ἀρτηρίαις περιεχομένου πνεύματος, συνανεστομωμένων
δηλονότι τῶν ἀρτηριῶν ταῖς φλεβί, ὁ πρῶτον [ἐλέγ] χεται
εἶναι ψεῦδος ἐκ τοῦ μὴ πάσας τὰς ἀρτηρίας συνανεστομῶσθαι
ταῖς φλεβί, εἶτα καὶ ἐκ τοῦ μὴ δύνασθαι τὸ πνεῦμα εἰς ὅλον
τὸ σῶμα ὠθεῖν τοσοῦτον ὑγρὸν. ἕτερα δὲ δόξα ἐστίν, ἐν ἣ
ἀνίπτεται τὸν Πλάτωνα⁴⁾, λέγοντα διαφορούμενον τὸ πνεῦμα
ἐκ τῶν ἀρτηριῶν ὠθεῖν τὸν ἀέρα ἐντὸς ἡμῶν καὶ οὕτω γίνε-
σθαι εἰσπνοήν, ὅπερ ἀδύνατον. ὁ γὰρ ἀήρ ἦτοι τὸ πνεῦμα ὡς
κοῦφον ἄνω φέρεται καὶ οὐκ ἀνταναικᾶται ὥστε ὠθεῖν. ὅμως
ἐπειδὴ ὠθήσει καὶ ἀνωθήσει⁵⁾ καὶ ἀνταναικᾶσει τοῦ ἀέρος
ἔλεγε τὸ Πλάτων τὴν κίνησιν γίνεσθαι, κίνησις δὲ καὶ εἰσπνοή
δοκοῦσιν αὐτοῦ καθάπτεσθαι⁶⁾.

„Οὐκ ὠκνησε δὲ οὐδὲ τοῖς ἀτμοειδῶς εἰς τὴν
κύστιν ἰέναι τὰ οὖρα νομίζουσιν ἀντεπειν οὐδὲ
τοῖς εἰς τὸν πνεύμονα φέρεσθαι τὸ ποτόν.“⁷⁾

Δόξα ἢ ἀτμοειδῶς εἰς τὴν κύστιν συρρεῖν τὸ οὖρον
λέγουσα Ἀσκληπιάδου⁸⁾. δῆλη δὲ ἐκ τῶν ὀπισθεν αὐτοῦ ἀναι-
ρεσις. ἄλλη δὲ τις δόξα τῶν λεγόντων διὰ τῆς τραχείας ἀρτη-
ρίας τὸ ποτόν κατεῖναι, οὗς ἐλέγχων Ἀριστοτέλης λέγει. εἰ διὰ
τῆς προρηθείσης κάτεισι τὸ ποτόν ἀρτηρίας εἰς τὸν πνεύμονα,
πρὸ ἐδρικομένων ὑγρῶν ἐν τῇ γαστρὶ οὐδεὶς πόρος⁹⁾ ἀπὸ

¹⁾ δλμοκόπος fehlt in den Wörterbüchern. ²⁾ δλμοκοπέω gebraucht
Alex. Trall. 11 p. 632. ³⁾ ὠθησις wird in den Wörterbüchern nur aus
Alex. Aphrod. u. Hesych. belegt. ⁴⁾ Tim. p. 78 sq. ⁵⁾ ἀνωθήσις wird in
den Wörterbüchern nicht aufgeführt. ⁶⁾ Kaum richtig; Sinn und Kon-
struktion unklar. ⁷⁾ Gal. De nat. facult. II 8 = vol. II 111 (= Script.
min. III 182). ⁸⁾ cf. Gal. vol. II 32: βούλεται γὰρ εἰς ἀτμοὺς ἀναλυόμενον
τὸ πνόμενον ὑγρὸν εἰς τὴν κύστιν διαδίδοσθαι. ⁹⁾ cf. Aristot. De part.
animal. III 3664 b11. πολλαχῇ δὲ γελοῖον φαίνεται τὸ λέγειν ὡς ταύτη

τοῦ πνεύμονος φαίνεται ἀπάγων τὰ ποτὰ εἰς αὐτήν ἢ τὴν
οὐρηδόχον κύστιν.

108 „Εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα δέκα ποιεῖ χωρὶς
τοῦ αἵματος¹⁾, [ἐνδέκατος γὰρ ἂν εἶη χυμὸς αὐτὸ
τὸ αἷμα, τῆς Ἰπποκράτους οὐκ ἀποχωρεῖ διδα-
σκαλίας].“²⁾

. . . χυμὸς ὁ Πραξαγόρας διαι εἰς εἶδα καὶ διὰ

(sc. τῆ ἀρτηρίας) τὸ ποτὸν εισδέχεται τὰ ζῷα· πόρος γὰρ οὐδεὶς ἐστὶν εἰς
τὴν κοιλίαν ἀπὸ τοῦ πλεύμονος.

¹⁾ Auf *αἵματος* folgen noch zwei unleserliche Zeilen, deren Buch-
staben fast ganz verwischt sind. ²⁾ Gal. De nat. facult. II 9 = vol. II 141
(= Script. min. III 203).